

III UNIVERSITAT D'ESTIU

JOAN FUSTER

EL PAÍS QUE VOLEM

València, dies 22, 23 i 24 de juliol

Lloc:

Col·legi Major Rector Peset

Plaça Forn de Sant Nicolau, núm. 4

Inscripció i matrícula:

ACPV

Carrer Moratín, núm. 15

Telèfon 963511727

Col·legi Major Rector Peset

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

DIVENDRES

12-14.00 h. Recepció, allotjament i lliurament de ponències i acreditacions.

14-16.30 h. Dinar

16.30-18 h. *"El nacionalisme al País Valencià a la fi del S. XX"*, per Vicent Martínez Sanchó, professor de Física de la Universitat de València i president de la Fundació Ramón Muntaner.

18-19.30 h. *"El Moviment Obrer al País Valencià"*, per Domènec Ortolà, professor d'Història Contemporània a la Universitat de València.

19.30-21 h. *"Sindicalisme nacional"*, per Vicent Esteve, secretari general de l'STPV-Intersindical Valenciana.

DISSABTE

9.30-11h. *"La protecció dels drets humans"*, per August Gil Matamala, advocat i portaveu de l'Associació Catalana per a la Defensa dels Drets Humans.

11-12.30 h. *"El paper de les dones en la constitució del país"*, per Magda Oranich, advocada.

12.30-14 h. *"La cultura popular com a transmissora d'identitat nacional en l'era de la globalització"*, per Antoni Strubrel, professor de la Universitat de Deusto, i autor del llibre *El cansament del catalanisme*.

14-16.30 h. Dinar.

16.30-19.30 h. *"Un país són les seues organitzacions"*, per ACPV.

19.30-21 h. *"Euskadi davant el seu futur"* per Joseba Egibar, portaveu de grup parlamentari EAJ-PNB al Parlament del País Basc i portaveu de l'EBB.

DIUMENGE

10.30-12 h. *"El País Valencià després del 13-J"*, per Josep M. Felip, professor de Dret Constitucional de la Universitat de València.

12-13.30 h. *"Cap a l'Europa dels pobles lliures"*, per Vicent Partal, director de Vilaweb.

13.30-14 h. Cloenda a càrrec d'Eliseu Climent, secretari general d'ACPV.

14 h. Dinar i comiat.

UN PAÍS SÓN LES SEUES ORGANITZACIONS

Fer l'afirmació que un país són les seues organitzacions pot resultar, a priori, bé una obvietat, bé una exageració. Seria una obvietat si hi hagués tanta gent del nostre país organitzada (cívicament, culturalment, sindicalment o política) en organitzacions que no tenen, per dir-ho així, "seu central" al nostre país i que no obstant, seria injust negar que aquesta gent pertany a allò que podriem anomenar genèricament "nacionalisme".

Tampoc és una exageració afirmar que un país són les seues organitzacions, les organitzacions amb seu central al país, perquè si bé és cert que el "nacionalisme" ha amerat organitzacions de tota mena, també és cert, que aquelles organitzacions que tenen com a eix central la reconstrucció del país són aquelles sense les quals no és possible que d'altres organitzacions abordem la qüestió nacional com a part si més no dels seus atributs perifèrics. Aquestes primeres són les organitzacions que garanteixen, en última instància, la pervivència d'un poble i els seus trets més característics.

No és, per tant, cap exageració, dir que un país depén de les organitzacions que fan que eixample el procés de conscienciació identitària, alhora que aporten un projecte de futur per a la comunitat esmentada, diguem-li poble, nació o país o dit d'una altra manera el "demos" grec, aquella col·lectivitat sobre la que descansa la sobirania i la capacitat legítima de decidir col·lectivament i lliure, el futur comú dels seus integrants.

En qualsevol cas, allò que és innapel·lable és la necessitat d'organitzar-se, siga sectorialment o global que té una col·lectivitat (el nostre "demos") si l'objectiu, la finalitat, és recuperar en tots els àmbits els drets col·lectius que té garantits qualsevol altre "demos" definit al llarg de la història per l'economia, la llengua, l'ètnia... i d'organitzar-se desde els nivells més elementals, bàsics o primaris fins els més complexos o el·laborats i globals, és a dir, des de les organitzacions específiques (que treballen en un camp específic i concret, amb uns objectius, diguem-ne parcials, definides per àmbits concrets d'afinitat) fins a aquelles que atendrien al conjunt de la col·lectivitat, és a dir, les polítiques.

Tindre "consciència" de pertànyer a una nació, a un país, a una col·lectivitat, a una "demos" és una condició necessària però no suficient en un procés de recuperació nacional. HI HA NACIÓ, "demos" quan eixa consciència IMPLICA una actuació col·lectiva, açò és, organitzacions en les quals les i els integrants d'eixa "demos" ACTUEN.

PEL QUE FA A ACPV, i sense menysprear la importància d'organitzacions sindicals o polítiques d'eixa "demos", ens centrarem en aquells segments organitzatius en els que nosaltres treballem, els cívics, i més concretament, en els Casals Jaume I, les Associacions de professionals i la Cultura Popular i joves.

Agustí Cerdà i Argent.

CAP A UNA ORGANITZACIÓ DE JOVES

Que la quantitat de gent que ve apuntant-se a la lluita nacionalista es demostra any rere any amb la presència de milers de persones a les manifestacions del 25 d'abril, Correllengua, etc., és ja un fet fora de discussió. I encara ho és menys saber que de tot aquest contingent, una gran part el formen joves, generacions que s'incorporen per primer cop al debat i a la reivindicació, que no han viscut episodis anteriors, però que representen el gruix de futur per a la nostra nació. D'aquesta reflexió surt la necessitat d'organitzar i de cohesionar aquest creixement, ja que de poc servirà un augment quantitatiu si al mateix temps no intentem dotar de contingut i de sentit les nostres reivindicacions, els projectes que han de servir d'alternativa a una societat, la del conjunt dels Països Catalans, encara amb molts dèficits, i fins i tot amb realitats que hauriem de considerar com a nacionalment dramàtiques si en referim al cas del País Valencià.

Amb la xarxa de Casals Jaume I, es pot dir que tot aquest creixement ha començat a dotar-se d'una infraestructura. Com tot moviment civil, però, hi ha sectors que cal reforçar i vertebrar per ells mateixos, i aquest és el cas de la joventut. Aquest ha estat el motiu de crear els Grups de Joves. Des de principis d'aquest any s'han creat grups als Casals d'Elx, Alacant, Benidorm, Xàtiva, Xàbia, Gandia, Carlet, Cabanyal, i Vila-real. La intenció, però, és que a cada Casal Jaume I funcione un col·lectiu. Les activitats que actualment es duen a terme es divideixen bàsicament en dues branques: una de més lúdica, com ara l'organització de festes, sopars, cicles de cinema, excursions, colles de dimonis, activitats esportives de tot tipus, açò és, allò que en definitiva fa que la gent jove s'identifique amb el Casal i amb el Grup de Joves. Un altra branca és la política, aquelles activitats de debat o reflexió com ara debats, taules rodones, xerrades, vídeos sobre els quals s'organitze després un col·loqui, etc... Resta, però, un tercer aspecte: la formació dels Grups de Joves. En aquesta part ens hauríem de dedicar a augmentar el nivell de contingut polític dels col·lectius a cada Casal. Aquesta no és només una prioritat política, sinó també organitzativa, ja que estem parlant d'aspectes tan diversos com el fet de saber parlar en públic, poder moderar una taula rodona, escriure un comunicat de premsa, conèixer la història del nacionalisme al nostre país, debatre internament al voltant de qualsevol aspecte ideològic o de política actual... La formació és, així, una necessitat que ha d'acompanyar la resta d'activitats, i es pot treballar amb l'organització, per exemple, de cursets interns.

Els Grups de Joves han funcionat d'una manera més o menys individualitzada, lligats a cada Casal, i programant les activitats per separat. Aquesta situació, tot i que és bàsica per començar a treballar, ens vam proposar des d'un principi que tendira cap a un model organitzatiu més ambiciós.

Queda clar, per una banda, que a la junta gestora de Cada Casal ha d'haver-hi la presència, com a mínim, d'un membre del Grup de Joves, i que el treball que es realitza es fa conjuntament amb la resta de socis i sòcies, d'acord amb les realitats locals i/o

comarcals. Però si, com hem dit al principi, la nostra intenció és organitzar tot el creixement nacionalista, i formar a la gent que s'uneix a aquest projecte, hem d'assumir un model organitzatiu que vincule a tots els Grups de Joves, que els mantinga lligats i connectats entre ells i els ajude a pensar en termes més amplis.

El passat mes de febrer, amb els Grups de Joves que ja estaven en funcionament, ens reunírem a València per a parlar de la realització d'activitats conjuntes i d'establir algunes línies d'actuació per a tots. En la segona reunió conjunta, que es va celebrar a finals de juny d'enguany, i on ja hi van assistir tots els grups que he esmentat abans, aprovàrem la creació d'una **Coordinadora de Grups de Joves**.

La Coordinadora de Grups de Joves pretén ser una taula on poder desenvolupar aquest lligam amb una realitat que no només siga local i comarcal, i on es puguin plantejar projectes més ambiciosos. Aquest ha estat, potser, l'avanç i l'acord més important, ja que de cara al curs vinent ens permetrà començar des d'un model organitzatiu més o menys consolidat i amb capacitat per a fer propostes més àmplies. El funcionament, en principi, es fonamenta en l'organització d'una reunió de la Coordinadora cada dos mesos, i que hi haja com a mínim un parell de representants de cada Grup de Joves. De les funcions i tasques d'aquests representants, és evident que haurem de concretar i debatre més endavant, però de moment podem dir que disposem d'una organització de joves que abasta tots els col·lectius dels Casals i que ja ha començat a proposar activitats conjuntes. En la pròxima reunió de la Coordinadora, que se celebrarà el mes d'octubre a Gandia, ens em marcat com a objectiu, a banda de debatre qüestions de funcionament intern, l'organització d'un **Congrés Nacional de Joves**, la celebració d'una diada on es puguin aplegar un centenar de joves de tots els Països Catalans a la ciutat de València, per debatre i reflexionar al voltant de temes que òbviament compartim. Aquest és possiblement el repte més important que ens hem marcat fins ara, i si aconseguim reunir tota aquesta gent, podrem dir que estem començant a organitzar tot aquest creixement quantitatiu de què parlàvem, alhora que omplirem de contingut el nostre projecte de Països Catalans.

Pau Caparrós i Gironés.

Els Casals Jaume I: l'organització necessària.

El Bloc Jaume I va nèixer l'octubre del 1.994 per evitar que el nostre país entrara en el camí de la regressió i la incultura. Per això, molta gent que formem part d'aquest projecte ens organitzarem als nostres pobles i treballarem i treballarem per fer arribar als nostres conciutadans el sentiment de pertinença a una terra i a una cultura que ens identifica com a poble i ens fa diferents als altres pobles.

El moviment civil de caire nacionalista, que sovint havia impregnat de continguts nacionals diverses institucions del món civil i organitzatiu del País, mai s'havia plantejat fins a l'aparició del Bloc Jaume I, la possibilitat d'articular-se com a tal i, sobretot, al voltant d'uns locals, d'un espai físic delimitat, on poder trobar-nos i dur a terme un determinat tipus d'actuació que potencie i coordine les activitats que ens permetran estendre els valors nacionalistes i progressistes al conjunt de la població o del barri on es trobe ubicat. Aquests espais són ELS CASALS JAUME I.

Segurament, tots els aquí presents coneixereu els ELS CASALS JAUME I, alguns en teniu un a la vostra localitat o a la vostra comarca i hi participeu, altres estareu enfeinats en la creació d'un i d'altres n'heu visitat algun o us n'han parlat. Tots sabreu que és una planta baixa amb una sala d'activitats múltiples —on es poden fer conferències, exposicions, petites representacions teatrals i musicals, tallers... amb una aula per a impartir cursos, per reunir-se, amb un despatxet i amb un mínim servei de bar que fa el paper immillorable de punt de trobada, que s'organitzen activitats, excursions, i on si vas a fer-te una cerveseta podràs trobar gent amb qui parlar i compartir una estona o simplement llegir revistes i publicacions de tot arreu del Països Catalans o qualsevol llibre de la seua àmplia biblioteca.

Però aquesta planta baixa amb totes les possibilitats que ofereix s'ha de fer funcionar, ara ja tenim on fer-ho, però, hem de tindre clar el que fem, com ho fem i sobretot per a què ho fem. I aquí hem de seguir els 3 passos següents:

1. LA CREACIÓ DE LA JUNTA GESTORA DEL CASAL.

La participació dels socis en el funcionament i en les decisions quotidianes del CASAL és imprescindible i ineludible, el CASAL és de tots i entre tots s'ha de dur endavant, no podem deixar que totes les decisions recaiguen en el tècnic del CASAL, que és, i ha de ser la persona que execute i dinamitze les decisions preses per la junta gestora i per l'assemblea de socis. I això vol dir reunions periòdiques -setmanal o quinzenalment- d'eixa JUNTA GESTORA de socis, preferiblement amb un dia i un horari fixes, perquè no calga ni tant sols convocar la reunió i perquè qualsevol soci puga deixar-se caure i aportar idees i participar en la presa de decisions. I això implica també, que algú s'encarregue de redactar una acta de la reunió on reculli les decisions preses i qui s'ha d'encarregar de realitzar cadascuna d'elles. Això és el mínim d'ORGANITZACIÓ necessari que garantisca el bon funcionament del CASAL. Així, i sols així, cada CASAL podrà complir la seua funció dinamitzadora, lúdica i cultural, adaptada a les circumstàncies particulars de la seua zona d'influència.

2. LA COORDINACIÓ ENTRE CASALS.

No es tracta de fer dels Casals un model unitari, sinó unitarista. És per això que els tècnics i les JUNTES GESTORES dels CASALS que ja estan oberts i en funcionament vénen reunint-se periòdicament en una COORDINADORA DE CASALS a la que van incorporant-se tots aquells CASALS que encara són un projecte més o menys avançat. La Coordinadora crea així una xarxa de recursos propis que pot voltar per tot el País, optimitzant, d'aquesta manera, temps i esforços.

3. LA PROJECCIÓ EXTERIOR

Fins ara hem vist com s'organitza un CASAL de portes endins i ofereix un espai i unes activitats perquè la gent puga entrar a casa nostra i participar. Però ELS CASALS JAUME I, no són, ni deuen ser, tant sols això. Hem de tenir clar que els Casals no són un fi en si mateix, sinó importants instruments que ajuden, junt amb l'estructura organitzativa, i a la necessària formació, no sols a crear un moviment amb una capacitat de mobilització impressionant, sinó també una organització potent i cohesionada, alhora que una "escola" d'ètica política i compromís patriòtic i progressista, que mitjançant el coneixement de la realitat i la intervenció cívica, va transformant-la en tant que té la voluntat d'estendre aquests

valors nacionalistes i progressistes, dels què parlàvem, al conjunt de la societat, dels sectors socials que la componen i atendre al ventall de problemàtiques que afecten el patrimoni col·lectiu: econòmic, ecològic, urbanístic, territorial, lingüístic...

No podem esperar que la gent passe pel CASAL i s'apunte, hem d'anar a per ella. ELS CASALS JAUME I han de ser espais oberts al seu entorn més proper i han de tenir l'ànim de participar i incidir en la vida pública. S'ha d'aprofitar el teixit associatiu existent, establint-hi relacions fluïdes. Hem de dir i fer valdre la nostra opinió i el nostre punt de vista en el que passa quotidianament al nostre voltant, no sols hem de donar opinió sinó en la mesura del possible crear-ne i per tant hem de treure algunes activitats al carrer, hem de participar com a entitat en les festes i manifestacions populars de la nostra ciutat, hem de participar en altres fòrums de debat (Solidaritat Internacional, moviments feministes, problemàtiques socials, debats polítics, ecologia...) existents fora de casa nostra. En definitiva, hem d'intentar fer-nos imprescindibles, hem de de ser no sols una veu més sinó la veu que marque pauta en la nostra població, en la nostra comarca i per extensió i com a finalitat última, en el nostre País.

Però tot això no serà possible sense la implicació de cadascun de nosaltres en aquest projecte comú. Per això cadascú ha de jugar el paper on més útil pot ser, ha d'arrimar el muscle, aportar idees, participar de la Junta Gestora, participar en nom del Casal en les reunions que altres col·lectius convoquen sobre temes que ens puguin interessar, etc...

Aquest és ens dubte el pas més important sense el qual els CASALS no assoliran el paper que es pertoca i sense el qual els CASALS no seran l'eina imprescindible si volem que el País Valencià s'articule des de la normalitat. Quan el projecte de tenir 100 Casals funcionant per tot el País siga una realitat, haurem creat la base irreversible que ens garantisca el futur com a poble. I això només és possible amb una voluntat i una constància fermes, amb una creença en les nostres possibilitats. No limitem gratuïtament la nostra força. Sens dubte, per al nacionalisme al País Valencià, els CASALS JAUME I poden representar l'autèntica organització necessària.

ACPV

Vigència (política) del fusterianisme

Antoni Furió

En una Universitat que du el nom de Joan Fuster, bé està que comencem demanant-nos què en queda, set anys després de la seua mort, de les seues idees i les seues tesis, quina valoració mereixen i quina vigència poden tenir encara en la societat valenciana actual. Si hem de creure alguns dels nous estratèges del valencianisme polític —un valencianisme polític, ai!, que comença a ser cada vegada més distint del catalanisme, cultural o polític—, en queda poc o molt poc, la valoració no pot ser-ne més negativa —almenys en el terreny polític, una altra cosa és la seua aportació en l'àmbit cultural i literari, més respectada en tant que més genèrica i «innòcua»— i, més que de vigència, caldria parlar de llast per a les possibilitats de futur d'un valencianisme amb voluntat de creixement electoral i d'incidència social.

Curiosament pot resultar més visible la influència d'allò que podríem anomenar el fusterianisme en alguns sectors dels partits de l'esquerra estatal que entre els que es reclamen d'estricta obediència valenciana. Podem imaginar què hauria pensat i què hauria dit Fuster de bunyols —sens dubte ben intencionats, però, si bé es mira, d'una enorme i temerària transcendència— com la nació valenciana o l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, que han estat defensats amb tant d'entusiasme per bona part de la societat política valenciana i que, més que resoldre els problemes reals o que posar les bases per a una entesa mínima que permeta substituir la crispació actual per una «normalitat» més favorable per a l'ús de la llengua i el desenvolupament d'una consciència nacional valenciana, com argumenten els seus partidaris, no són sinó successives claudicacions que, almenys en el cas de l'Acadèmia, poden tenir importants conseqüències legals per al futur de la llengua. El català al País Valencià té avui un estatut acadèmic —i uns usos administratius— que la dreta en el poder no s'ha atrevit a impugnar, com ha fet, amb base legal per a fer-ho, amb la derogació del decret d'homologació de títols de català i valencià i amb la depuració dels llibres de text. I com

farà també amb la llengua quan l'Acadèmia —la seua mateixa existència i la capacitat normativa que se li reconeix— li done suficient base legal. Si no fos així, si la dreta tingués veritablement una voluntat de conciliació, no s'entenien actuacions inquisitorials i revengistes com les esmentades i la persistència en una actitud decididament anticatalanista que tan reditícia es manifesta des del punt de vista electoral. No em sembla que la composició pactada dels membres de l'Acadèmia siga prou cautela. És una cautela sotmesa a la conjuntura. I la conjuntura canvia, però els seus efectes poden perdurar...

Podem imaginar, deia, què hauria pensat i què hauria dit Fuster sobre algunes evolucions actuals de la realitat política valenciana. Perquè alguna cosa hauria dit, malgrat el silenci voluntari en què s'havia reclòs els últims anys, trencat tot just pocs mesos abans de morir. I aquest era, sens dubte, el seu principal valor: la seua veu, la seua disposició permanentment «crítica», en allò que més de positiu i fecund té l'adjectiu, és a dir, d'independència intel·lectual, d'implicació reflexiva, d'inconformisme i no resignació amb la realitat —que no és el mateix que desconèixer-la o operar des de fora d'ella. Fuster és més aquest estat d'alerta permanent, de lucidesa moral i intel·lectual, de compromís cívic i polític, que no les quatre idees maximalistes i dogmàtiques a què se'l vol reduir per tal de neutralitzar-lo més fàcilment. No negaré la dimensió eminentment política de la seua obra —i encara la intenció decididament «patriòtica» o nacionalista que l'anima—, però és una dimensió que no s'esgota en tres o quatre papers —els més deliberadament «polítics», que ell mateix qualificava de «pamflets»—, sinó que impregna poc o molt tots els seus escrits, tota la seua obra com a escriptor.

Com a polític, Fuster és un teòric «feble», en encertada definició de Costanzo di Girolamo. No és autor de cap tractat polític o ideològic ni les seues idees formen un cos doctrinari mínimament articulat. Estan disperses en milers d'articles i més d'un centenar de llibres. Però Fuster no les condensà mai en un manual *ad usum scholarum* ni tampoc en l'ideari programàtic de cap partit —hi ha algun partit veritablement «fusterià»?—, sinó que les deixà obertes, inconnexes, amb la voluntat d'aconseguir més aviat complicitats intel·lectuals que no adhesions cegues, irreflexives. Per això resulta summament injust que se li carreguen a compte els successius fracassos electorals del valencianisme polític o que s'interpreten aquests com un test de l'acceptació social de les seues tesis. I dic que és injust perquè, primer, no es tenen en compte els errors del mateix valencianisme polític,

el seu camí erràtic en matèria d'aliances i tàctiques electorals, la seua pròpia imatge desdibuixada o la indefinició dels seus postulats, responsabilitzant directament l'«herència» fusteriana, i, segon, perquè s'ignora la influència i el calat que aquesta mateixa «herència» fusteriana ha tingut en els partits de l'esquerra estatal, més respectats en les urnes i, per tant, malgrat tot, amb una certa incidència social.

L'objecció antifusteriana, que comença a prendre cos i a estendre's en els ambients valencianistes, descansa sobre dos malentesos, sobre dues premisses de partida, si més no, discutibles: l'escassa o nul·la receptivitat que han tingut en la societat valenciana les tesis de Fuster i el divorci creixent entre els intel·lectuals formats a la seua ombra —els únics en què hauria arrelat positivament la seua influència— i el país. Més encara: les tesis de Fuster haurien tingut uns efectes substancialment perversos, contraris als desitjats, en la mesura que, més que conscienciar la societat valenciana de la seua identitat, hi haurien activat reflexos irracionals, però ben arrelats, sobre els quals s'ha pogut bastir l'anticatalanisme actual. A la llum d'aquesta anàlisi, cada vegada més estesa, les virulentes batalles viscudes a propòsit de la denominació de la llengua i dels signes d'identitat dels valencians no s'haurien degut tant, o sols, a l'aprofitament interessat per part de la dreta dels sentiments més primaris i irracionals d'un segment important de la societat valenciana, sinó als errors de partida que es trobarien ja en l'obra del mateix Fuster: al seu caràcter iconoclasta, provocador. Que hauria estat hàbilment utilitzat per les «forces vives» per a filtrar-ne i manipular-ne el missatge, cosa que al seu torn hauria reactivat «un ressort tàcit present en la societat valenciana de manera secular: el prejudici anticatalà». En paraules d'un dels darrers enterradors de l'aportació fusteriana: «Fuster i els seus seguidors, més aviat conduïts per una ètica de les conviccions weberiana, no havien previst els possibles efectes perversos de llurs accions socials —discursives, per a ser exactes».

Posats a no deixar-ne passar ni una, a Fuster se li ha retret de tot: des del seu poc entusiasme amb algunes de les manifestacions més representatives de la valencianitat —de les falles a *limno*— fins a la causticitat amb què de vegades s'hi despatxà. Que preferís la soledat de les seues lectures o el plaer de la conversa intel·ligent a les passions futbolístiques o les mobilitzacions religioses de Setmana Santa ha estat interpretat com una mostra de supèrbia intel·lectual, d'efectes polítics i electorals tan desastrosos. En definitiva: se li ha reprotxat no haver estat l'ideòleg o l'arquitecte d'un moviment nacionalista tan exitós com l'encarnat per Convergència i Unió

al Principat, de clar sabor populista —entre la barretina i Montserrat— i, per això mateix, de sòlid arrelament popular. Oblidant que l'«èxit» del fusterianisme —sobre el qual tornaré més endavant— rau precisament en aquesta voluntat decididament antipopulista, higiènica, racionalista, que tant de ressò va obtenir —i continua obtenint— als ambients intel·lectuals i progressistes. I que, justament a la inversa, una altra actitud, més folklòrica i condescendent amb les pulsions populistes i reaccionàries del valencianisme tradicional, a més de no adir-se amb el personatge, hauria estat absolutament suïcida. No estic segur que no continue sent-ho també avui.

Que «el País Valencià serà d'esquerres o no serà» no era cap *boutade* ni, com tantes vegades se li ha retret, una mostra de la seua escassa clari-vidència política, sinó una mera constatació pràctica. Qui, si no l'esquerra —i des d'una posició políticament i ideològicament progressista—, podria construir el País Valencià? Un país culturalment i lingüísticament —«nacionalment»— català, i no sols, com podria ser-ho la Comunitat Valenciana o qualsevol altra reordenació administrativa del territori espanyol, una «regió d'Espanya». Un altre «País Valencià», un altre projecte de futur, és possible que hagués atret el valencianisme més arcaïtzant i residual, el regionalisme folklòric i premodern —no sé si dir també antimodern— que, amb més o menys força, sobrevis a quasi totes les societats occidentals, com a expressió d'un passat tradicional que s'esmuny. Però és segur que hauria provocat la desafecció i ràpida fugida dels sectors més il·lustrats i progressistes. D'aquells en què precisament va calar el missatge «polític» fusterià. I no crec que les coses hagen canviat en aquest punt.

La veritat és que en tots els balanços apressats i pessimistes del que s'ha avançat i obtingut en els darrers vint anys —que no és poc, malgrat tot— i en les curioses combinacions polítiques que es proposen com a remei, ha intervingut i intervé, en gran manera, junt al desànim i el cansament per les successives desfetes electorals, la pròpia miopia del valencianisme, que no mira més enllà de la ratlla del terme. Vull dir que el valencianisme ha tingut sovint la vista molt curta, ha mirat només cap endins, obsessionat per la realitat local, però sense relacionar-la, per tal de comprendre-la millor, amb el context peninsular o l'internacional. Ni els d'ara ni els de fa quaranta anys, quan Fuster ofería el seu particular diagnòstic dels mals del País.

Un diagnòstic que, s'afirma no sense dolguda aflicció, la realitat ha desmentit una i altra vegada, però sense especificar quina realitat i com s'ha produït el desmentiment. Perquè, en relació a les tesis de Fuster, no

s'ha fet altra anàlisi de la realitat social valenciana que no siga l'estrictament sociopolítica i electoral. I encara, a partir de la identificació reduccionista del llegat fusterià als minsos resultats electorals de les formacions valencianistes. En nom de la realitat pura i dura, implacable amb les il·lusions redemptoristes, es cau en el mateix essencialisme del qual s'acusa Fuster, perquè no es tenen en compte les condicions reals d'existència del moment en què Fuster va produir els seus papers, ni les actuals, sinó les d'una presumpta realitat valenciana atemporal, insensible i irreflexiva, ara i sempre, a les tesis fusterianes. Agrària o industrial, tradicional o moderna, la societat valenciana s'hauria mostrat sempre impermeable, refractària, a les propostes fusterianes.

I, tanmateix, tot diagnòstic i tot projecte nacional són «històrics», produïts en el temps. No podem fer abstracció de les condicions concretes en què Fuster va escriure la seua obra ni de la validesa de la seua anàlisi per a la societat que analitzava. S'ha discutit molt sobre la visió agrarista del país que impregna *Nosaltres els valencians*, però és que a finals dels anys cinquanta i primeries dels seixanta la societat valenciana era encara una societat bàsicament agrària i tradicional, que iniciava la mecanització del camp —la substitució del carro pel tractor, dels jornalers aragonesos i murcians per les màquines segadores— i una encara més tímida industrialització. Les grans fàbriques —i no ja els modestes tallers—, les legions d'immigrants, els barris obrers als afores de les ciutats, el creixement econòmic, l'escolarització massiva, l'accés a la Universitat dels fills de les classes populars, només vindria després, prou després. Hi havia també —o sobretot: com se'n pot fer abstracció?— el franquisme, encara en la seua plenitud repressiva i amb tota la força del seu projecte desnacionalitzador. Tot això just en un moment de descrèdit i deslegitimació dels nacionalismes estatals, del vell mite de l'estat-nació, posats en solfa pels moviments d'emancipació i descolonització del Tercer Món —els nens algerians o els de Costa de Marfil llegint als seus manuals «*nos ancêtres les Gaulois*»— i el seu reflex en les regions de les metròpolis europees.

És en aquest context, d'importants canvis i transformacions en les societats occidentals, que cal situar i entendre l'aportació de Fuster. D'una banda, es tracta d'aturar i d'invertir un procés secular de desnacionalització i de substitució lingüística. D'evitar que el català desaparega com a llengua d'ús al País Valencià o que quede relegat estrictament a usos no literaris. Fuster escriu des d'aquesta inquietud i amb la voluntat de dignificar la llengua, de normalitzar i prear el seu ús social i escrit. D'ací el lloc central que la llengua ocupa en la seua reflexió i en les seues propostes nacionals.

Al capdavant, ja ho deia Sanchis Guarnier, i Fuster hi assentia: «no som una raça, som una cultura». Una cultura definida en primer lloc per la llengua, que és també la primera diferència, el primer element diferencial amb què topa qualsevol observador, propi o estrany. Per a la majoria dels valencians, en efecte, la consciència idiomàtica ha estat imposada, ja des de menuts, pel contrast entre el carrer i l'escola, entre l'àmbit domèstic i el de l'administració, entre la cultura oral i l'escrita.

I junt amb la llengua, de seguida, la història. L'exhumació d'una història oculta, silenciada, que està en l'origen de la condició nacional —catalana— dels valencians. És cert que la posició de Fuster es pot considerar fonamentalment essencialista, en atribuir a la història i la llengua un paper definidor de la nacionalitat, per damunt de la consciència i de les eleccions individuals. Els Països Catalans són una nació per tal com comparteixen una mateixa llengua i cultura i un mateix passat comú. I els valencians som catalans, amb independència del grau de consciència o d'autoodi catalanòfob que ens sentim amb ganes de practicar. Però aquesta aproximació essencialista a la idea de nació i d'adscripció nacional, que procedia de les formulacions alemanyes del nacionalisme, estava en l'aire de l'època i impregnava també el nacionalisme espanyol contra el qual es rebel·lava Fuster.

Tota la llarga postguerra espanyola, gairebé fins a la mort de Franco, està dominada en els àmbits intel·lectuals per la discussió sobre el ser d'Espanya, per la viva polèmica, mantinguda en l'exili, entre Américo Castro i Claudio Sánchez Albornoz sobre la realitat històrica d'Espanya. Això, ja ho dic, en els àmbits intel·lectuals i acadèmics, universitaris; al carrer ni tan sols es discutia, s'imposava per decret i a la força, de manera barroera. En realitat, entre el nacionalisme espanyol dels dos il·lustres exiliats i el que podia fer seu el franquisme només hi havia una diferència de subtilitat i de formes —però quina diferència, les formes: t'hi podia anar la vida! i fóra injust posar-los tots en el mateix sac. D'altra banda, don Américo i don Claudio no feien més que prolongar una discussió que ja venia d'Ortega i Gasset i d'Azaña, i abans d'ells, d'Unamuno i tota la pesca.

Enfront d'aquestes lamentacions per la decadència d'Espanya i del rearmament, més subtil o més barroer, del nacionalisme espanyol, Fuster proposa una altra clau de lectura del passat dels valencians, menys subordinat a les interferències mesetàries, i en trau unes altres conclusions de futur, de reconstrucció nacional, ben diferents de les que ordien els intel·lectuals espanyols, a l'interior o als afores del règim. Que partien d'una concepció essencialista de la nació, com la dels historiadors i ideòlegs

espanyols que combatia, però que resultaven molt més «modernes» i «subversives» que les d'aquests. Fuster no substitueix uns mites per uns altres, no oposa una història de reis a una altra, sinó que subverteix el discurs històric, prescindeix dels «grans capitans» i posa l'accent en altres contingències, polítiques i militars, sens dubte, però també socials i econòmiques, culturals... És això, el canvi de subjecte històric, el protagonisme atorgat al poble valencià en el seu conjunt i en particular a les classes més desfavorides, el que va fer de seguida tan atractiu *Nosaltres els valencians* entre els joves universitaris i els lectors cultes de l'època, que no n'eren tants i menys encara en català. D'històries de reis, ja n'escrivien altres, el pare Moscardó en l'editorial Sicània, de don Nicolau Primitiu, per al consum pacífic dels valencianistes d'ordre, amadors de les glòries locals i poc proclius al destronament dels monarques, ni que fos historiogràfic, i els catedràtics Ballesteros Gaibrois i Ubieto Arteta en la Universitat. Almenys ací, Fuster tenia la batalla guanyada.

Els escrits de Fuster van representar també, per això mateix, una important aportació a la modernització del país. Fuster, al contrari que els valencianistes folklòrics i residuals que es reunien a Lo Rat Penat per a comptar-se o per a intercanviar versos historicistes o florals, no escrivia des de la nostàlgia del passat —d'un passat remot de poetes gloriosos i imperis sobre la mar o d'un altre més proper d'exaltació agropecuària—, ni des de la por a la modernitat, a la subversió dels valors tradicionals, sinó justament a favor d'aquesta subversió, a favor del futur. D'ací el ressò enorme que de seguida van obtenir els seus postulats —frescs, agosarats, fecunds— entre els joves universitaris de l'època i dels anys posteriors, producte ells mateixos d'aquella transformació.

Si hagués mantingut una actitud «arcaitzant», reaccionària, com la que havia caracteritzat bona part de la Renaixença valenciana, des de don Teodor Llorente i «La Barraca», i continuava caracteritzant encara Lo Rat Penat; o, fins i tot, si hagués estat només un «nacionalista» valencià, un defensor o exaltador de les glòries locals, d'un «regionalismo bien entendido» dins la sacrosanta unitat de la pàtria espanyola, no hauria mobilitzat ningú, o quasi ningú. La Universitat, jacobina per definició i al·lèrgica a les torbacions patriòtiques, li hauria estat tremendament hostil, o com a mínim indiferent, displicent, i amb ella tots els sectors progressistes que combatien contra la dictadura i per la democratització del país.

És el que ha passat, i continua passant, per exemple, a França, on els universitaris no sols es miren amb desconfiança els moviments regiona-

listes —occitans i bretons, catalans, bascos o alsacians— i els tímids intents per dignificar les respectives llengües, reduïdes encara a l'infame estatut de *patois*, sinó que constitueixen l'avançada del nacionalisme francès més agressiu i de l'aferissada defensa d'aquest contra tot allò que es puga interpretar com una amenaça o un desafiament, ni que siga una cosa tan assenyada i acceptada ja per la majoria dels estats europeus com la Carta dels drets de les llengües minoritàries. A Estrasburg he vist com els meus col·legues medievalistes negaven el passat germànic de la ciutat i afirmaven sense rubor que la llengua que encara parlen la majoria dels habitants i en què estan escrits els pergamins de l'arxiu municipal no és l'alemany, sinó l'alsacià: un argument desgraciadament massa familiar per als valencians. I a Chambéry, enfront de les vel·leitats regionalistes de les elits locals, que confiaven poder comptar amb la complicitat de la Universitat en els seus afanys regeneracionistes, les autoritats acadèmiques no han tingut altra pensada que posar a la porta del centre —ja que no podien fer-ho als papers oficials— un enorme i provocador cartell amb el títol reforçat d'*Université française de l'Haute-Savoie*.

No van amb contemplacions, els francesos. Per a ells, en això de la nació, poca broma. L'única Nació, i en majúscula, és la francesa, i totes les altres, ho siguen o ho pretenguen, són com a mínim sospitoses. És un altre concepte de nació i de nacionalisme, que remunta el seu moment fundador a la revolució, a la substitució de la sobirania reial per la sobirania popular, a la dotació de drets polítics a la ciutadania, i que no acaba d'entendre el ressorgiment de les llengües i cultures regionals, aquest irredentisme que considera poc menys que premodern i preconstitucional, reaccionari, i per això mateix combatible amb totes les forces. Són, si fa no fa, els mateixos arguments que ara s'intenten recuperar des del neonacionalisme espanyol, quan es desqualifiquen tots els nacionalismes —tots menys el propi, és clar— i la seua càrrega mítica i profundament reaccionària, des del cada vegada més esbombat «patriotisme constitucional», tan utilitzat com a arma de combat i, tanmateix, tan poc entès en el sentit que originalment ha volgut donar-li Habermas: justament d'integració i no de confrontació i, això és molt important, de memòria crítica del passat més recent, que en el cas del *soi-disant* patriotisme constitucional espanyol no es pot dir que s'haja prodigat gaire.

Podria haver estat així també —i podria ser-ho encara— en el cas valencià. Podrien haver-s'hi mostrat obertament hostils els sectors il·lustrats i progressistes. Per incomprensió o per considerar igualment reaccionària

la defensa d'una llengua i una cultura íntimament lligades a la societat tradicional, a l'ordre antic que la modernitat tractava de superar. El castellà —i això s'ha dit des de les revolucions liberals del segle XIX— proporcionava l'accés a una educació i una cultura que el valencià, llengua agrícola i inculta, no podia oferir.

No ho va ser, per Fuster —per un Fuster que se situava en la línia de la modernitat ja transitada abans d'ell per Martínez Ferrando, Duran i Tortajada, Mateu i Llopi, Emili Nadal i encara, pel seu precedent més immediat, Xavier Casp, tan allunyat aleshores del ratpenatisme— i pel descrèdit en què s'havia enfonsat el nacionalisme espanyol, estretament identificat amb el franquisme que tant l'havia fet servir. Amb la seua vigoria intel·lectual i la seua ironia irreverent, demolidora de dogmes i ortodòxies, Fuster va saber seduir els universitaris i els progressistes, fins i tot els qui venien de tradicions culturals o polítiques molt allunyades del nacionalisme, i va obrir un camí nou i més propici per a l'acceptació i expansió del valencianisme. El «nacionalisme» fusterià —i això és ja una constatació històrica, al marge d'altres consideracions sobre la seua bondat i la seua eficàcia— acabaria per impregnar, poc o molt, tots els partits i les organitzacions d'esquerra i, d'aquesta manera, per tenir una gran influència en la reconstrucció democràtica del país.

La «batalla de València» no va ser una guerra de símbols, sinó una confrontació política. No és que els plantejaments fusterians, mal formulats, mal exposats o manipulats per la dreta més reaccionària —n'hi havia altra, de dreta, aleshores, i fusteriana: la Unió Democràtica del País Valencià—, obtinguessen uns resultats perversos, contraris als desitjats. És que la dreta els va utilitzar per a soscavar la majoria electoral de l'esquerra, per a demonitzar-la i restar-li influència, i amb tanta eficàcia que aquesta, encara inexperta, s'hi va veure desbordada. Començaren aleshores les claudicacions, i han continuat fins ara: la darrera, l'Acadèmia Valenciana de la Llengua. Però no ha estat poc el que s'ha aconseguit, sobretot si es compara amb el punt de partida. El fusterianisme, malgrat tot, ha reeixit a difondre's capil·larment entre les organitzacions i les institucions progressistes i, en primer lloc, la Universitat, el primer referent intel·lectual de la societat valenciana i el lloc on es formen les futures elits del país.

I, tanmateix, per a alguns, el balanç no pot ser més pobre, sobretot en el camp electoral, i proposen, per tal d'endreçar-ho, des de revisions programàtiques fins a canvis en les aliances tàctiques. Les primeres passen substancialment pel desmantellament progressiu i suïcida del llegat fusterià

i les segones, per l'aproximació als sectors d'allò que abans en dèiem el blaverisme reaccionari i ara coneixem amb l'eufemisme *-noblesse oblige-* de «valencianisme tricolor». Ambdues solucions passen per l'abandonament sense reserves, explícit o no —per tal de continuar salvant la cara—, del fusterianisme i de tot el que representa. Perquè el fusterianisme no sols és substancialment progressista i esquerrà, profundament crític i irreverent, sinó que s'avindria malament amb les posicions conservadores i fins i tot feixistes que tant ha combatut.

Perquè, malgrat tots els eufemismes i totes les elucubracions ingènues que es vulguen fer sobre els segurs efectes multiplicadors que podria tenir un acostament al regionalisme blaver, no es pot oblidar el component profundament irracional i, ja ho dic, fins i tot feixista que hi subjau. I no sols en el seu origen, en el poti-poti de grupuscles ultres i violents que van convergir per a donar naixement a la cosa, sinó en les seues actuacions posteriors, passades o ben actuals. Per fer empassar aquesta nova estratègia, s'afirma que tots som nacionalistes i que en un país tan desarticulat, tan a mitjan fer, com el nostre, no hi ha espai per a dos nacionalismes, per a dos forces nacionalistes. L'acostament, per contra, fóra summament beneficiós. El valencianisme polític, elitista i minoritari, posaria els quadres i les idees, i el blaverisme, ja ho dic, caritativament rebatejat com a nacionalisme tricolor, el suport electoral.

Aquestes elucubracions no sols em semblen d'una ingenuïtat cando-rosa, sinó terriblement perilloses i suïcides. El valencianisme polític podrà tenir poc suport electoral, és cert, però no perquè tinga poc suport social, ja que no tot el valencianisme o fins i tot catalanisme cultural vota partits valencianistes, sinó que prefereix donar el seu suport a partits d'àmbit estatal, majoritaris i de caràcter progressista. És aquesta la base social, una base progressista, que ha de recuperar o conquerir el valencianisme polític, i no la que representa i dóna suport al regionalisme blaver, anticatalanista o tricolor, que aplega els sectors més reaccionaris i cavernícoles de la societat valenciana. Poc, per no dir res, té en comú el militant valencianista, progressista i ecologista, amb aquell alcalde blaver d'Albal, que ja ho era durant el franquisme, i que més de vint anys després de la transició democràtica, encara manté la toponímia franquista en els carrers del seu poble, o amb aquell altre de Pego que ha fet de la destrucció de la marjal el seu programa i que ha revalidat així la majoria absoluta.

Les actituds autoritàries o clarament reaccionàries poden generar, com en aquests casos, un important suport electoral. El d'una opinió pública

manipulada o el d'uns propietaris agrícoles, ni que siga d'unes poques fanecades, que veuen perillar les seues heretats pels suposats excessos proteccionistes dels parcs naturals, o que veuen la possibilitat d'ampliar les seues propietats a costa d'aquests. Però no sembla que el suport electoral ho siga tot, i a qualsevol preu. La vigència del fusterianisme no està tant en les urnes —no s'hi presenta com a tal—, o en la construcció demà dels Països Catalans —una pàtria tan possible com una altra, si ho volguessen els seus habitants—, com en la seua disposició crítica, en la seua censura d'actituds com les esmentades i en la seua contribució a la consolidació d'una cultura democràtica, de la qual tan deficitari és aquest país.

Per contra, l'acostament a aquests sectors retrògrads i histèrics, que no cediran ni un pam en les seues posicions anticatalanistes, com no s'estan d'advertir cada vegada que es parla de pactes, i l'abandonament del nacionalisme modern, racionalista, fusterià, per un altre de signe populista, premodern i folklòric, l'únic que provocaria fóra el desarmament ideològic, el replantejament a la baixa de moltes de les antigues conviccions i la deserció, si no l'hostilitat oberta, dels sectors progressistes i esquerrans, que es veurien —i alguns comencen a veure-ho i a pregonar-ho— tot això del nacionalisme valencià com una cosa obsoleta i a la deriva, sense futur.

Una valoració pejorativa que coincideix en el temps amb el rearmament del nacionalisme espanyol. No ja sota aquelles formes barroeres del franquisme, sinó sota d'altres de més subtils i renovades, però coincidents en el fons amb aquelles, tant en la seua exaltació de la idea d'Espanya, l'única nació possible, com en la seua aversió i desconfiança envers els nacionalismes perifèrics, pressentits com a elements insolidaris i disgregadors del gran projecte nacional comú. Quan tots els dies, des del poderós aparell mediàtic que és capaç de posar en marxa, el nacionalisme espanyol oposa el seu «patriotisme constitucional», l'únic moralment i intel·lectualment acceptable, per estar fundat en un pacte polític, en la decisió lliurement expressada dels ciutadans, a l'atavisme mitològic, premodern, dels nacionalismes perifèrics, basat en els mites (història) sobre la pròpia cultura (llengua), no sembla que la millor resposta que pot donar el valencianisme siga abandonar les eines de modernització i exigència intel·lectual de què l'havia dotat el fusterianisme i retornar a les posicions acrítiques i populistes d'un regionalisme caduc i desacreditat. No sé quants en sumaran, però en restaran molts, moltíssims. Més dels que pot haver espantat el fantasma dels Països Catalans.

Per contra, el fusterianisme es revela cada vegada més, i com ho ha estat sempre, com una clau d'anàlisi particularment lúcida i fecunda. Per a continuar interpretant la realitat valenciana, però també per a continuar desmuntant les noves formulacions del nacionalisme mesetari, d'aquell que ens fa ser als altres nacionalistes, ni que siga a la contra (llegiu aquell ben clarificador article de Fuster, «Contra el nacionalisme») i sense massa convenciments. Només per això, per aquesta exigència de rigor intel·lectual, per aquest capteniment sempre crític, capaç de criticar i subvertir les pròpies posicions de partida —l'essencialisme original per un major protagonisme de la consciència i l'acció socials, de les decisions polítiques individuals— la seua vigència quedaria ja assegurada.

València, 22 de juliol de 1999

EL NACIONALISME AL PAÍS VALENCIÀ A LA FI DEL S. XX

A les darreres eleccions del 13-J, el **BLOC nacionalista valencià - ELS VERDS** era l'única candidatura nacionalista que hi concorria. El resultat obtingut (poc més de 100.000 vots, quasi un 5% del cens), que ens ha deixat una vegada més sense poder entrar al Parlament Valencià, ha estat considerat esperançador per alguns analistes, decebedor per uns altres. Tot i ser intrínsecament contradictòries les dues conclusions, ambdues han estat justificades amb arguments polítics "raonables". Per tant, ambdues no poden ser vertaderes. Fins i tot podrien ser ambdues falses. No volem, però, continuar una disquisició que considerem irrellevant. Allò que hi volem que siga objecte de la nostra reflexió, per què creguem que pot ajudar a la comprensió, no només dels resultats electorals sinó també, i principalment, a l'explicació de la presència del nacionalisme polític en la societat valenciana, ho volem plantejar en dues preguntes:

1. *Hi ha alguna causa (o més d'una) a la que puguem atribuir la responsabilitat de la dèbil força del nacionalisme polític valencià?*
2. *Localitzada aqueixa causa, hi ha alguna manera de neutralitzar-la i de superar-la mitjançant la pràctica política democràtica?*

Busquem la causa.

Tothom sap que darrera tota praxis política hi ha un cos teòric intel·lectual proposat per un autor, o més d'un, els eixos essencials del qual, que no són altres que l'idioma, la història, els costums (el Dret) i, sovint, el territori, determinen i defineixen allò que, per exemple, Joan Francesc Mira denomina *nació cultural* o *pre-nació*. És dins d'aquesta *nació cultural* on les diverses forces polítiques, cadascuna amb la seua ideologia, duen a terme la seua activitat política. Naturalment, això no vol dir que dins un *mateix* territori no hi puga haver diferents forces polítiques que desenvolupen la seua activitat emmarcant aquest territori en distintes nacions culturals. El País Valencià ha

estat un bon exemple d'aquesta classe de territori si més no, i molt accentuadament, durant els últims 25 anys.

L'obra fonamental, teòrica, en que es basa i s'inicia la política nacionalista valenciana moderna és *Nosaltres els valencians* de **Joan Fuster** (1962). És curiós, però interessant, recordar ara que l'aparició d'aquesta obra, en la plenitud del franquisme, és saludada amb entusiasme per la societat valenciana. Per fi hi havia un autor que rebutjant tot folclorisme situava el valencià i la història del valencians en un lloc central, això sí, formant part el seu territori, el *País Valencià*, d'una nació-cultural (J. F. Mira) absolutament definida i identificable: *els Països Catalans* (PPCC).

L'aparició de l'obra de Fuster és simultània amb els primers moviments polítics de l'oposició no comunista. Aquesta primera oposició nacionalista, majoritàriament d'ideologia marxista, no tarda en considerar l'obra de Fuster com l'obra vertebradora de la seua pròpia praxis política. Són, però, els anys 60, els anys d'or del franquisme i el règim "consent" les escasses manifestacions polítiques que provenen de les files del nacionalisme catalanista, molt majoritàriament universitari.

Als inicis dels 70 la força del catalanisme és ja ben visible: aplecs, Universitat de Prada, manifestacions. I també és ben visible el declivi físic de Franco. La dreta valenciana, dreta espanyola, se n'adona aleshores del perill polític que representa el catalanisme valencià per a la vertebració de la seua nació-cultural: l'Estat Espanyol. I comença aleshores la persecució ideològica, i no només ideològica, més immisericorde contra els catalanistes que mai no s'ha donat al País Valencià des de la immediata postguerra. Això no obstant, el nacionalisme polític continua afermant-se i creixent. I junt al catalanisme independentista (PSAN), de presència reduïda, comença a manifestar-se amb força, a partir de 1974, el socialisme catalanista integrat en el PSPV.

A partir de 1975, l'any de la mort de Franco, que esclata amb tota la seua virulència no s'ha aturat la persecució i intent de marginació del catalanisme. Persecució salvatge i irracional (boicot d'actes nacionalistes,

amenaces de mort als líders polítics i, fins i tot, col·locació de bombes a Sanchis Guarner, a Joan Fuster i a Eliseu Climent) per part de la dreta franquista valenciana, persecució també, però més intel·ligent, per part de la dreta conservadora de la UCD (Abril Martorell, Broseta, Emilio Atard i Manglano) la qual, cal tenir en compte, és la que controla i indueix els actes de l'anterior, i, finalment, també persecució sibil·lina per certa esquerra espanyola que s'esforça en "convèncer" a determinats líders del valencianisme que el seu projecte polític no és acceptable, no és homologable. Resultat: el PSPV s'escindeix en dos grups que, posteriorment i per vies distintes, acaben tots dos integrats en el PSOE. I així es presenta el nacionalisme polític majoritari al PV a les eleccions legislatives de 1977: integrat al PSOE en unes eleccions en les que s'escullen els diputats que han d'elaborar i aprovar la Constitució Espanyola de 1978, la Constitució vigent.

És a partir d'aquesta data quan vertaderament comença la desorientació política del nacionalisme valencià. Els líders nacionalistes integrats al PSOE intenten buscar una causa que justifique la seua adhesió a un partit la vertebració del qual està constituïda per la nació-estat Espanya. I creuen que la trobe. Comença aleshores a qüestionar-se la nació-cultural Països Catalans com a vertebradora dels projectes polítics valencians. Són anys de tensió entre les pròpies files del nacionalisme valencià. Tensió, però, que dona com a resultat l'aparició del grup polític nacionalista que ha estat com a referent des dels inicis dels 80: el desembre del 82 es funda la UPV. La UPV la constitueixen inicialment gent del PSPV no integrada al PSOE i gent provenint del PSAN. En quin cos teòric descansen els projectes polítics de la UPV?

Inicialment la UPV és clarament fusteriana. Prompte, però, dins la mateixa UPV es manifesten les tensions que rep del nacionalisme exterior: per una banda la provenint del sector del PSPV integrat al PSOE, i, per una altra, la que prové dels grups radicals catalanistes, com així els anomenen els anteriors. Cada vegada hi ha més veus, dins el nacionalisme polític, que prediquen que la poca influència electoral cal buscar-la en l'edifici vertebrador

de la interpretació històrica del valencianisme feta per Joan Fuster: els Països Catalans. És així com comença la revisió de la *doctrina* fusteriana. Posant en qüestió la que, probablement, és la seua contribució més clarivident: els Països Catalans com a nació vertebradora dels projectes polítics que pugen sorgir des de les files del valencianisme.

La primera revisió és obra d'un fusterià declarat i molt conegut: **Joan Francesc Mira** que el 1984 (fixeu-vos en la data: ha passat poc més d'un any des de la fundació de la UPV) publica *Crítica de la nació pura* (De. Tres i Quatre). El nom de l'obra és ja tota una declaració de la intenció perseguida en el cos teòric del nacionalisme. Això no obstant, encara és una obra tímida en el seu atac al cos teòric fusterià (la timidesa de J. F. Mira només serà vençuda 13 anys després, ja mort Fuster, quan publica *Sobre la nació dels valencians* (1997, De. Tres i Quatre), a la qual ens referirem després). Al nostre entendre, la contribució teòrica més important d'aquest assaig de J. F. Mira és la introducció del concepte *la força de la territorialitat*. Aquest és el seu significat (pàg. 51): "És prou que la gent arribe a percebre l'existència de simples divisions administratives que afecten al seu territori, perquè aquestes divisions comencen a crear consciència d'*identitat* (parle, naturalment, de la gent *nadiua*, que considera que aquell és el seu territori)". Sobren explicacions sobre quina és la raó de la introducció d'aquest concepte, *la força de la territorialitat*. La timidesa apuntada de J. F. Mira pot ser també la causa que la seua contribució teòrica no siga adoptada totalment com a contribució vertebradora del nacionalisme polític, ni tan sols pel sector més antifusterià. D'ací que en l'activitat política de la UPV, en aquesta època, hom trobe des de fusterians purs fins a raonables antifusterians. Per tant continua essent confús el missatge polític que arriba al votant no militant.

Mentrestant un altre grup de pensadors del PV continua buscant la superació de les tesis fusterianes apuntant-se a l'anorreament de la seua columna vertebral: els Països Catalans com a substrat dels projectes polítics nacionalistes. No han passat dos anys encara de la contribució de J. F. Mira i el

1986 **Damià Mollà** i **Eduard Mira** publiquen *De impura natione* (De. Tres i Quatre), primera obra de la doctrina que s'ha convingut en anomenar *Tercera Via*. També en aquest cas el títol és tota una declaració de les seues intencions polítiques: primer criolls que catalans. És aquesta una obra que a més de l'ús confusionari de la nació (dels valencians) i del nacionalisme ("categoria" que dedueixen del sentiment dels valencians de ser diferents, sentiment territorial, però també legal com a conseqüència d'una prèvia solució administrativa (adoneu-vos de la influència de la *Crítica de la nació pura*), introdueix conceptes inapropiats (com ara el de "criollisme" dels valencians, el triple dualisme) i interpretacions deformadores dels mateixos fets històrics, uns i altres magníficament contestats i desmuntats per **Enric Solà** (vegeu números 142, 143, 144 i 145 d'*El Temps* del mes de març del 87). I allò que és més greu encara: *De impura natione* a diferència de *Crítica de la nació pura*, no dissimula una reflexió purament teòrica, intel·lectual. Des del començament s'ofereix com a entramat políticament utilitzable pel nacionalisme (criollista) valencià. I aquest oferiment, com assenyala Enric Solà, es promociona "simulant que al País Valencià està tenint lloc una confrontació bèl·lica. <<El que hem anomenat <<La Batalla de València>> és un enfrontament llarg, complex, virulent; l'acte decisiu d'una guerra, en realitat. D'una banda, els que sostenen les tesis fusterianes; d'altra els anticatalanistes>> (p. 155, *De impura natione*). <<Cap dels dos grups desitjava el seny; no volien signa la pau>> (p. 117, ob. cit.). <<La guerre est finie; que la festa comence>> (p. 237, ob. cit.). Resultat, com també diu Solà: "s'enlaira el blaver a coprotagonista dels nostres successos recents, i es rabaixa el nacionalista al rang de coagressor". No és estrany que aquesta obra fos saludada amb satisfacció pel sector blaver de la societat capitalina. Qui no recorda els abraços i els dinars i sopars dels autors amb González Lizondo?

Quina repercussió van tenir les tesis de Damià Mollà i Eduard Mira en el nacionalisme polític valencià? Intel·lectualment pot ser que reforçaren la idea de continuar la tasca del revisionisme fusterià que apuntava a la desfeta

dels Països Catalans. Com a vertebradores de la praxis política nacionalista valenciana no han tingut influència perquè és molt difícil proposar projectes polítics en un País Valencià crioll que està en Europa i que, a més, és cruïlla entre dos móns i frontissa d'un eix que no es pot determinar sobre el mapa, com, una vegada més, ens fa observar Solà.

L'any 87 apareix la segona obra important de la *Tercera Via*. És *Document 88* d'Agustí Colomer, Rafael Company, Vicent Franch i Miquel Nadal (De. Tres i Quatre). Com l'anterior, també aquesta obra s'ofereix com a cos teòric a utilitzar pel nacionalisme polític valencià (observeu el títol: *Document 88*, és a dir, a aplicar l'any que ve, ja que aquesta obra va concórrer al premi d'assaig "Joan Fuster dels XVI Premis Octubre de 1987). En aquesta obra, en la que continua desqualificant-se el sector catalanista amb asseveracions tan assenyades com la d'acusar-lo d'haver "aturat el rellotge dels seus paradigmes intel·lectuals en el segle XIX" (Miquel Nadal, pàgs. 131-132), es produeix un avanç important en l'intent de substituir els PPCC com a estructura vertebradora de la política nacionalista: no s'intenta ja justificar el País Valencià com la nació dels valencians, s'intenta postular-la: "I, en algun moment, caldrà començar a preguntar-se si és tan difícil acceptar que som una nació i no una regió que la immensa majoria no estén" (Vicent Franch, pàg. 76). Respecte d'aquesta declaració només una consideració: l'*observació* de Franch que la immensa majoria no estén no és de naturalesa causal en un projecte científic o polític. Tampoc, en general, la immensa majoria entén les lleis de Maxwell de l'electromagnetisme (ni tan sols sap que existeixen) i, això no obstant, no es priva de televisors, ràdios, telèfons,... . Tampoc, en general, la immensa majoria entén l'entramat polític-econòmic de la Unió Europea i, això no obstant, acabarà essent-hi ciutadana legal seua amb els seus drets i les seues obligacions.

L'última contribució teòrica a la revisió de les tesis de Fuster és deguda a Joan Francesc Mira: *Sobre la nació dels valencians* (De. Tres i Quatre, 1997). Aquesta obra és una continuació lògica de les tesis polítiques

tímidament apuntades ja en *Crítica de la nació pura*. Però l'anàlisi conjunt d'ambdues revela contradiccions substancials entre elles. Ho intentarem justificar.

En *Sobre la nació dels valencians*, J. F. Mira arriba a una conclusió política que ha suscitat molta passió en els últims temps i en aquest País. És la següent:

La sobirania compartida amb els catalans “no pertany a l'ordre de l'evolució *realment possible* i previsible dels fets, sinó a l'ordre de la utopia. I hi ha utopies necessàries, en tant que horitzons ideals, i d'altres com el més rigorós catalanisme polític al País Valencià, tan legítimes i atractives com perfectament prescindibles.” (pàg. 236). Com a conclusió política que és, i per això tornem a emfasitzar el qualificatiu, hom la pot assumir o la pot desestimar. Nosaltres l'hem de desestimar per les següents raons:

En primer lloc cal assenyalar que en política cap objectiu que no atempte contra les lleis de la naturalesa deu ser qualificat d'*utòpic*, i la història, antiga i sobretot recent, està plena d'exemples de solucions polítiques que anteriorment a que es produïren semblaven irrealitzables. I aquesta és principalment la incorrecció política que conté la conclusió de Mira.

A més, J. F. Mira manifesta contradiccions importants en el raonament que el condueix a qualificar d'*utòpic* el projecte polític dels Països Catalans. Més encara, les contradiccions de Mira afecten el marc teòric antropològic que és comú en els seus dos assaigs. En efecte, la realitat socio-cultural dels Països Catalans, en el sentit fusterià, és un exemple, un bon exemple del concepte de *nació cultural* (introduït per Mira en *Crítica de la nació pura* (pàgs. 107-120) o *pre-nació* (com també decideix designar-la en *Sobre la nació dels valencians* (pàgs. 232-233) i el mateix Mira el té present en *Crítica de la nació pura* (vegeu, per exemple, pàg. 114). Sembla, però, que Mira intenta “desdibuixar-lo” en la següent frase escrita en *Sobre la nació dels valencians* (pàg. 238): “Joan Fuster va escriure *“Jo sóc un català de Sueca”*, i amb aquesta afirmació s'incloïa (saltant, fins i tot, per damunt de la pròpia ben

intensa valencianitat) en una adscripció general d'identitat, segons la qual dir-nos valencians "*és la nostra manera de dir-nos catalans*". Observeu: "*Saltant per damunt de la pròpia ben intensa valencianitat*". És ben probable que ací Mira s'ha deixat vèncer pel seu desànim polític, ja que ell sap perfectament que quan Fuster es proclama català està proclamant el seu llinatge, la pertinència a un determinat grup ètnic amb potencialitat política, i, precisament, amb el mateix sentit que ell li dona (*Crítica de la nació pura*, pàg. 47 i també pàgs. 107-120): està proclamant la seua condició nacional. I si no és baix el seu esmentat desànim polític, resulta difícil de comprendre també el raonament que unes línies més avall (pàg. 238 en *Sobre la nació dels valencians*) li fa concloure: que ell podria dir amb el mateix dret "el País Valencià és la meua nació" perquè "hauria de constatar que en primer lloc són valencià ..., perquè així ho ha decidit la definició territorial i la història política". Quanta raó que té el propi Mira de l'enorme força de *la força de la territorialitat* !! (*Crítica de la nació pura*, pàg 51), concepte el significat del qual ja hem exposat anteriorment. Si hom fa ús d'aquest concepte en el cas valencià, hom pot arribar a conclusions que, si més no, resulten divertides. Per exemple:

Com tothom sap, el gentilici valencià és degut a la Ciutat de València. I no només s'aplica a la Ciutat de València, sinó a tots els habitants que *administrativament* depenen o han depès d'aquesta ciutat, lloc on habitualment té i ha tingut la seua residència el govern de torn i immediat de l'*administració territorial*. La influència de València, la ciutat en cap o capital, ha estat tan gran al llarg de la història, almenys des dels romans, que ací hi ha hagut *administracions territorials* (en general no coincidents en els seus límits geogràfics) amb els noms de *València romana*, *València visigòtica*, *Regne musulmà de València*, *Regne de València*, *Províncies valencianes* (de València), *País Valencià* (denominació també estatutària) i, actualment i oficial ara, *Comunitat valenciana* (de València). En totes aquestes *administracions* els seus habitants, súbdits o ciutadans, han estat coneguts o

són coneguts amb el gentilici de *valencians*. D'ací es desprèn una primera conclusió: el gentilici valencià no respon a una ètnia, a diferència d'altres gentilicis com ara catalans, bascos, gallecs o castellans.

Com que tot el món està d'acord en que els actuals valencians som el producte històric (potser fora millor dir descendents) de la reconquesta cristiana per Jaume I, continuarem l'argumentació amb l'acte *administratiu* de la creació del Regne de València.

És Jaume I qui *decideix* que els primers repobladors cristians han de ser valencians. Uns de parla castellana (aragonesa) i els altres de parla catalana, però, *administrativament*, tots valencians. El Regne de València, políticament i, per tant, *administrativament*, desapareix el 1707. A partir d'aquesta data, tot i que es conserva el nom històric, els súbdits valencians passen a dependre directament i única de l'administració borbònica. Però en arribar al 1822, aquesta administració *decideix* dividir l'antic Regne de València en quatre províncies -Alacant, Castelló de la Plana, València i Xàtiva- i *afegir* la comarca castellana de Requena a la de València i la murciana de Villena a la d'Alacant. Doncs bé, a partir d'aqueix any els habitants de les comarques de Requena i de Villena passen a *ser* (legalment) valencians. Però uns poquets anys després, el 1833, l'administració borbònica decideix ara que desaparega la província de Xàtiva i que les terres de Requena i de Villena es reintegren, respectivament, a les províncies de Conca i Múrcia. Doncs bé, els habitants d'aquestes comarques tornen a la seua condició *administrativa* anterior: tornen a ser castellans els de Requena i murcians els de Villena. La cosa, però, no s'acaba encara: els buròcrates i els polítics jacobins re-decideixen el 1836 que el Marquesat de Villena s'unisca altra vegada a la província d'Alacant, tornant a *ser* novament valencians els seus habitants. Finalment, el 1851 és decidit pels esmentats buròcrates i polítics jacobins que la comarca de Requena forme part *altra vegada* de la província de València. Per tant, tornen a ser *administrativament* valencians els de Requena. I així continua.

En reflexionar un poc sobre *totes* aquestes decisions administratives u no pot evitar el (mal?) pensament que, potser en bona mida, la condició de ser valencià és una decisió administrativa, per tant circumstancial, que en res altera la nostra claríssima condició nacional.

Totes les revisions que fins ara hi ha hagut al cos teòric fusterià han apuntat a la desfeta dels Països Catalans com a nació cultural vertebradora dels projectes polítics nacionalistes. En no aconseguir-ho han determinat la divisió del món polític nacionalista valencià en dos sectors entre els que hi ha una permanent tensió (més feble o més forta segons les circumstàncies polítiques globals) que ha impedit, i impedeix encara, llençar un missatge clar i il·lusionant al possible elector d'una candidatura nacionalista. Què fer, per tant, a partir d'ara? Caldrà que continuen revisant Fuster fins a l'exhauriment per veure de trobar un cos teòric distint, no confús i no contradictori, que vertebré el nacionalisme polític valencià? Caldrà que continuen demonitzant els fusterians? Els 15 anys de revisions infructuoses havien de ser suficients per que tots aquests pensadors del PV reconsideraren les seues tesis. El cos teòric del nacionalisme valencià s'ha de basar en l'obra de Fuster i no en la seua negació. I si no ho fem promte, novament perdrem el tren del protagonisme històric. Hi ha senyals evidents que anuncien que les tesis de Fuster continuaran afermant-se i no *en* al País Valencià. Les tesis de Fuster són compatibles amb els moviments polítics que s'estan produint en Europa i els nacionalistes valencians sembla que no hem reaccionat políticament encara. La caiguda del mur de Berlín, la desfeta de la Unió Soviètica i el protagonisme de les seues nacions constitutives eren ja un senyal evident que ací no hem sabut interpretar adequadament. Com ho són també la descomposició de l'"antiga" Iugoslàvia, l'emergència dels regionalismes italians o la tímida, per ara, remodelació política del Regne Unit. Tot això en el context d'una Unió Europea que s'intenta estructurar com a potència econòmica i política en la que cada vegada tenen més presència i més veu les

nacions (no estats) i regions de l'Europa dels Estats. Estem assistint a la remodelació de la nació-estat sorgida arran de la Revolució Francesa, i potser a la seua liquidació, i sembla que el nacionalisme valencià no s'apercep de forma suficient, tot i que en aquest procés de canvi estructural estan jugant un paper important els bascos, els catalans i els gallecs. Tots recordem les adverses reaccions del PSOE i del PP a la sobiranista *Declaració de Barcelona* (juny del 98) signada per CIU, PNB, BNG, ER i EA i a la *Declaració de Lizarra* (setembre del 98) rubricada per tots els partit nacionalistes bascos i IU. No ha passat un any encara i també els partits estatals espanyols, majoritaris en el Parlament Espanyol, comencen a donar mostres de que van a acceptar un canvi d'estructures. Una mostra molt important és la proposta de **Ruiz Gallardón** en la seua presa de possessió de la Presidència de la Comunitat de Madrid, fa un parell de setmanes: en el seu discurs d'investidura, Ruiz Gallardón reclama la conveniència d'una estructura regional que englobaria Castella-Lleó, Madrid i Castella- La Manxa, amb institucions pròpies per tal de tenir una major veu en l'entramat institucional de la Unió Europea. Allò curiós, però molt interessant, és que, immediatament, **Juan José Lucas** (del PP, President de Castella-Lleó) i **José Bono** (del PSOE, President de Castella-La Manxa) li acceptem la proposta com a digna de consideració. Qui ho havia de dir, aquesta proposta de constituir uns PPCC (Països Castellans, Castella) que representa un atac directe a l'article 145.1 de la Constitució Espanyola: "En cap cas s'admetrà la federació de Comunitats Autònomes", no ve ni dels bascos ni dels catalans, per als quals està dedicat aquest article. Mira per on, els castellans sembla que han assimilat les tesis fusterianes. Ací, en canvi, el President Zaplana en el discurs d'investidura per a la seua presa de possessió reivindica com a prioritari l'AVE Madrid-València. És obvi que aquest AVE ens convé, però més ens convé l'AVE Barcelona-Alacant i d'aquest no es parla. És evident que entre els dos presidents del PP, Ruiz Gallardón i Zaplana, hi ha diferències essencials en la seua manera de projectar la política de l'Estat de les Autonomies. Qui

guanyarà? Els temps polítics europeus bufen, sense dubte, a favor de Ruiz Gallardón i més després que Zaplana hi haja perdut el seu aliat de les Illes Balears, Jaume Matas. Però si les tesis de Ruiz Gallardón s'imposen cap a on ha de mirar la política del PV?

Més senyals importants encara, dilluns passat, 19 de juliol, ens desdejunarem amb la notícia que el PSOE ofereix al PP un pacte d'Estat autonòmic que reflecteixi el nou mapa electoral després del 13-J. Allò, però, més important d'aquesta proposta és que es planteja acordar una fórmula per a la participació de les comunitats autònomes en les instàncies europees, inclòs el Consell de Ministres de la UE.

Si unim la proposta del PSOE i la de Ruiz Gallardón (PP) sobre els PPCC, no estarem considerant una proposta política absolutament compatible amb les tesis fusterianes?

Vicent Martínez Soncho

La projecció de la simbologia catalana cap al futur

Les nacions culturalment viables del món occidental -amb Estat o sense- es distingeixen per un laberint d'elements definidors que en gran mesura ajuden a formular la seva identitat col·lectiva. Amb l'ajut de certa mística certament intangible -i poc estudiada- molts d'aquests elements adquireixen l'estatus de símbols ja que més enllà de la seva substancialitat, desprenen unes qualitats que informen -potser no de manera universalment comprensible- d'uns valors o uns codis de tipus col·lectiu. Al llarg del segle XIX -i en consonància amb el que estava passant en molts altres països, amb i sense Estat- una part significativa de la intel·lectualitat catalana es va atrevir a anar definint i emfasitzant aquells elements simbòlics de l'univers català que poguessin servir com a base d'una nova identitat nacional, cada cop en més clar contrast amb els models castellano-espanyol i francès fins aleshores predominants. Per crear aquest univers simbòlic van comptar amb tota una sèrie de mitjans que anaven de l'assaig i l'article periodístic fins als llibres d'història, del teatre, l'òpera, la música -clàssica i popular- a les publicacions satíriques i la creació -o recreació/emfasització- d'unes tradicions de caràcter nacional. Eren els primers passos lliures -sovint cruelment ridulitzats i criticats des de la mateixa premsa barcelonina (La Publicidad, La Vanguardia etc.), i més des de Madrid- cap a la creació d'una consciència nacional que afectà una proporció significativa de la població com així ho provaria l'èxit electoral de la Lliga Regionalista, i la quasi total catalanització¹ del món polític català durant la segona República.

Avui la presència real i l'efectivitat vertebradora d'aquests símbols i elements programàtics *nacionals* dins les societats modernes, per bé que hagi sofert canvis, continua bàsicament intacte, si bé amb tons més suaus i aparentment democràtics en l'expressió. Per exemple, en el fons l'Espanya-castellana continua emmirallant-se en el mateix discurs nacionalista i Castella-cèntric de sempre (sèries documentals sobre el '98 en *prime time* de TVE, centenari edificador de Felipe II, refús governamental a les seleccions esportives catalanes i a l'euro plurilingüe, impuls al programa d'Institutos

1

Entesa la "catalanització" del món polític com la supremacia dels partits amb seu a Catalunya i el progressiu arraconament dels partits amb seu a Madrid.

Cervantes, persistència del concepte d'una sobirania política "*en el pueblo español*" etc. etc.). A Catalunya també continua l'existència de partits nacionalistes² i perviu una consciència nacional. Però avui -tant als Estats-nació com a les nacions sense estat- la promoció d'una consciència nacional democràtica ja no depèn dels mateixos factors quasi artesanals de fa cent anys. Avui són elements determinants per a la projecció de les simbologies "nacionals" al si dels països factors com ara la disponibilitat -o no- del marc estatal, la pertinença al club de l'euro, la relació amb les cultures circumdants (poderoses i febles), l'homogeneïtat o heterogeneïtat cultural al si de la comunitats, l'existència d'una xarxa de *mass media* (TV, diaris, ràdios) socialment eficaços i d'ample abast i la relació de la cultura nacional (sobretot lingüística) amb el mercat lliure i el procés de globalització. I és en aquest context que cal analitzar la molt particular situació d'aquesta problemàtica a la Catalunya autonòmica de l'any 2000 ja que les condicions no són tan favorables com ho havien estat als anys 30.

Per què les condicions no són tan favorables? Al meu llibre El cansament del catalanisme (La Campana, 1997), intento analitzar alguns dels factors político-culturals que van en detriment de la consciència de nacionalitat existent entre els catalans avui. Amb la Guerra Civil i la Dictadura de Franco es produeix un clar fenomen de trencament respecte al procés progressiu d'obertura d'una àmplia consciència nacional a Catalunya que caracteritzà el període 1868-1936. Períodes com ara el sexenni revolucionari (1868-1874), el tombant de segle (no sols amb la Renaixença i el modernisme, sinó amb incidents tan importants com la "pèrdua" de Cuba), inclús la dictadura Primo de Rivera i, sobretot, el període republicà dels anys 30 van ser un excel.lent planter per a la socialització d'una simbologia que havia d'ajudar a estendre l'imaginari col.lectiu catalanista dins la societat. Aquest imaginari col.lectiu contenia les bases d'un pensament mític que alhora facilitava un factor clau: la recuperació elements gairebé intangibles amb què una societat mancada de llibertats històriques col.lectives - però també de la memòria històrica que les recordi i valori- pot recuperar aquests elements dins la societat nacional que n'ha de menester. Seria una mena d'aplicació política de les teories lul.lianes segons les quals la facultat primordial per a la

implementació d'uns valors individuals o socials -en el cas de Lluïa, la fe religiosa- fos la memòria.

Hi ha hagut, però, una sèrie d'obstacles per a aquest procés en el període que transcorre des del franquisme fins avui. El catalanisme s'ha vist greument acomplexat per una sèrie de factors: la seva excessiva associació -certament falsa- amb la carrincloneria i la tradició (negada per Josep Termes i Fèlix Cucurull, però més eficaçment argumentada per influents obres escrites per J. Solé Tura i JL Marfany, als anys 60 i 90 respectivament); la seva difícil relació amb la modernitat; i, per últim, la cofoia renúncia de la coalició governant al Principat a recolzar-se un moviment popular de caràcter nacionalista, privant la societat catalana d'un dels elements de creació de consciència nacional més poderosos.

Però està clar que és a l'educació on més s'hauria d'haver insistit a l'hora d'assegurar una presència dels símbols catalanitzadors en la societat post-franquista. Tots els països funcionen així, començant pels Estats Units on les classes matinals comencen amb l'himne cantat, mà en pit, pels escolars. Està clar que no voldríem res d'això per als escolars del nostre país, i menys la sobirana ignorància i l'extraordinari grau d'americanocentrisme de què fan gala els nens americans en àrees com ara la geografia, la ciència, la cultura i història mundials. Però tampoc no ens convé gens una escola on es va insistint en la visió castellanocèntrica del món. Tampoc no ens convé gens una situació en què sembla que la familiarització dels escolars catalans amb molts aspectes de la nostra història nacional depèn més d'allò que un professor ha definit com "*la bona predisposició del mestre*" que no de cap programa. Així s'expliquen els resultats de l'enquesta d'opinió realitzada per Line Staff a finals de 1991 -16 anys després de la implantació de l'autonomia- que revelava que el 65,9% de la població catalana no havia sentit parlar mai de Lluís Companys, o que només un percentatge molt minso de joves sabessin qui havien estat Pau Claris, Cinto Verdaguer o Mercè Rodoreda.

És clar, el gran problema que tenim al davant és la doble vara de mesurar que s'empra a l'hora de jutjar l'acció escolar "nacionalitària" de països amb i sense estat. A Madrid, París i Boston poden albergar dins l'educació un sòlid concepte nacional-estatal sense cap mena de dissimulació, ni cap censura externa o interna capaç d'incidir en l'opinió pública (casos com el de Howard Zinn a Estats Units serien l'excepció, i encara cal definir-los com a fenòmens molt minoritaris). Per aconseguir la solidesa i la

inqüestionabilitat d'una -o més- versions de la història nacional-estatal, ni tan sols sol caldre-hi l'utilització de vernissos subliminals perquè les coses que gaudeixen de solidesa estatal no necessiten de sublimacions. En general, hi queden inqüestionats conceptes com ara la independència nacional, la unitat de la "nació", la unitat de la "llengua", una tendència inevitable a la teleologia històrica "nacional", remontant-se en la nit del temps. La manca de suspicàcies que aquesta visió de l'ensenyament aixeca ve donada per la immunitat de què gaudeix en camp propi el sistema educatiu estatal, que alhora sol conformar una caixa de resonància legitimadora de gran potència. Per contra, el descarrilament de la versió catalana de la història -amb la pèrdua de valors, referents i símbols que això ha comportat- constitueix un problema de considerables dimensions, i més després del descrèdit social real que representen quaranta anys d'efecte "missing". Alhora es veu contínuament exposada a un "*pressing*" inquisitorial de propis i estranys que no es cansen de buscar-hi manipulacions nacionalistes. No cal dir que això a una cultura nacional-estatal no li passa.

Les solucions al problema de la identitat catalana passen ineludiblement per la política, però també per l'àrea de la psicologia col·lectiva i la imatge. En aquestes tres àrees cal perdre els complexos, però també cal evitar-hi el ridícul que en tantes ocasions han fet les nostres autoritats fins avui. L'educació hauria de ser el primer garant del fet que a tots els nens i nenes de Catalunya els arribés una visió digna del propi país. Els escolars tenen dret a deslliurar-se de l'autoodi i la trivialització que durant generacions s'ha patit degut a l'innegable anticatalanisme ambiental espanyol que afecta tants mitjans de comunicació. Un nen català està constantment en contacte amb elements que neguen, ridiculitzen, qüestionen o -en el millor dels casos- ignora una identitat catalana digna (sobretot en cadenes de ràdio, mitjans escrits, debats televisius) d'una manera que un nen espanyol no podria ni imaginar-se per al seu propi univers nacionalitari i cultural. Per entendre'ns, un nen murcià mai no sentirà a dir -fora de les bromes- que el seu idioma no sigui el castellà. Però un mestre valencià s'ha de jugar la plaça per informar els xiquets valencians de la catalanitat de la seva llengua. Per exposar un altre cas, difícilment es farà dubtar un escolar de Cáceres, Burgos o Jaén de l'espanyolitat o dels valors espanyols. Però un mestre balear acaba de patir un desterrament per defensar la dignitat catalana a l'aula....

També, i tal com he insinuat abans, és vital que els responsables de promocionar la imatge de la catalanitat no caiguin en l'absurd de certes campanyes (estic pensant en la francament ridícula campanya de "Guifré el Pilós" promocionat l'any 1997, o el fet

INSTITUCIÓ DE CULTURA POPULAR

Juny-Juliol 1999

PER QUÈ UNA INSTITUCIÓ DE CULTURA POPULAR?

La cultura popular és una de les expressions més importants i més genuïnes de la vitalitat d'un poble. Les cançons, les danses i els balls, la música, les festes, la gastronomia, els esports... són manifestacions d'una manera de viure, d'entendre les relacions socials i de relacionar-se amb el medi.

Al País Valencià, la cultura popular ha estat tradicionalment marginada i menystinguda. Encara, però, és viva a molts pobles i a molts barris, i els últims anys ha viscut un procés de reviscolament, gràcies, sobretot, a l'esforç de determinats col·lectius i persones que s'han preocupat per mantenir-la viva.

Els esforços dispersos, però, no són suficients: la nostra cultura popular pateix la marginació dels circuits majoritaris de distribució i consum i l'oblit de les institucions, fet que la converteix en desconeguda per a la majoria dels valencians i valencianes.

QUÈ ÉS LA INSTITUCIÓ DE CULTURA POPULAR?

La Institució de Cultura Popular naix impulsada per la Fundació Josep Renau, amb la intenció precisament de difondre el coneixement i l'estudi de la cultura popular del País Valencià.

En la situació actual, cal una entitat de referència per a la nostra cultura popular, que coordine els esforços dispersos i arribe allà on ningú no arriba, amb la creació de circuits comercials, iniciatives d'estudi i recuperació de les expressions populars en risc de desaparició i d'identificació de la societat civil amb la seua cultura.

En aquest context cal situar les Trobades de Cultura Popular que al llarg d'aquesta primavera s'han realitzat a diversos pobles i comarques valencianes. Tot seguit us n'ofereim un resum del que han estat aquestes Trobades i us anunciem les que s'estan preparant per a la pròxima tardor.

Trobada de Ball i Folklore Tradicional Del 16 al 18 d'abril Alboraia

La Trobada de Ball i Folklore Tradicional celebrada a Alboraia va tractar d'apropar els assistents al món del ball i les danses populars amb dues taules redones: la primera sobre *El ball i les danses: la recollida i plasmació de repertoris*, amb la participació de folkloristes com **Fermín Pardo** i **Sebastià Garrido**, i **Montse Garrich**, de la Direcció General de Cultura Popular i Tradicional de la Generalitat de Catalunya; i la segona, sota el títol *Els grups de danses: passat, present i futur*, amb **Antoni Navarro**, **Daniel Alberola** i **Vicent Sorribes**, membres de diferents grups de danses.

La indumentària tradicional també va ser un dels eixos de la Trobada amb una excel·lent exposició d'indumentària tradicional a càrrec del Grup Alimara, amb la qual es va inaugurar la Trobada, i una taula redona amb el títol *La indumentària tradicional*, amb la participació del folklorista, indumentarista i director del Grup de Danses Alimara, **Salvador Mercado**, i **Victòria Licerias**, indumentarista i presidenta de l'Associació Valenciana d'Indumentaristes i el també expert en indumentària tradicional, **Vicent Ferràndiz**.

Després de les sessions de treball, el Grup de Danses Alimara va fer una exhibició de ball solt la nit

del dissabte, a la qual va seguir l'actuació d'Urbàlia Rurana, amb un ball folk. Diumenge, i com a cloenda de la Trobada, tingué lloc una exhibició de ball tradicional a càrrec de quatre grups de danses d'Alboraia, en concret, de les falles del Poble, del Miracle, de El Palmaret i del Rei En Jaume.

La inauguració de les sessions de treball i la cloenda de la Trobada van córrer a càrrec de l'alcalde d'Alboraia, **Joan Barres**, i de la regidora de cultura, **Pau Pérez**.

Trobada de Pilota Valenciana Del 30 d'abril al 2 de maig Dénia

El joc més popular i tradicional del País Valencià va tenir una atenció especial en el Congrés de Cultura Popular. Dues exposicions van inaugurar la Trobada de Pilota Valenciana a Dénia. Per una banda, l'exposició fotogràfica sobre pilota valenciana, cedida pel Museu de la Ciutat de València i, per l'altra, una exposició de llibres, cartells i pòsters sobre el mateix tema, amb la col·laboració de la Federació de Pilota Valenciana.

La inauguració de la part acadèmica va córrer a càrrec de l'alcalde de Dénia, **Sebastià García**, i va estar formada per la taula redona *La pilota i la cultura*, amb la participació de representants del món cultural que han treballat en aquest àmbit, com el pintor i escultor **Manuel Boix**, el filòleg i historiador **Gabriel Garcia Frasset**, **Frederic Llopis**, estu-

diós del lèxic del joc de pilota i **Antoni Martí**, monitor de pilota. En la segona taula redona, *La pilota, passat, present i futur*, especialistes i jugadors van donar la seua visió històrica del món de la Pilota

Valenciana. Així, hi participaren **Manuel Conca**, monitor de pilota i president del Club Esportiu de Pilota Valenciana Badana, **Joan Pasqual**, expresident de la Federació de Pilota Valenciana, i **Alfredo Hernando «Fredí»**, jugador professional.

L'últim dia de la Trobada, els professionals «Mezquita» i «Sarasol» delectaren els assistents amb una partida d'Escala i

Corda i una de Raspall al Trinquet de Dénia, amb la qual es van cloure els actes de la Trobada de Pilota Valenciana.

Trobada d'Excursionisme Del 14 al 16 de maig Benicàssim

L'àmbit de l'excursionisme, molt arrelat al nostre país, va ser tractat des de diversos vessants en la Trobada de Benicàssim. Una exposició sobre el Desert de les Palmes, organitzada per l'Ajuntament de la vila, va servir d'inauguració de la Trobada. Després de projectar un vídeo també sobre el Desert de les Palmes, els assistents van poder debatre sobre la situació dels grups excursionistes valencians i la seua coordinació.

La primera sessió de treball va anar a càrrec d'Àlvar Monferrer que va donar una visió històrica dels antecedents de l'excursionisme amb la ponència *Excursionistes abans de l'excursionisme. Camins de pelegrinatge*. Seguidament es va realitzar el debat *Excursionisme i país: història i situació actual de l'excursionisme* en el qual van intervenir **Vicent Pitarch**, escriptor i excursionista i

Gregori Dolz, vicepresident del Centre Excursionista de Castelló de la Plana i delegat de la Federació Valenciana de Muntanyisme.

Com no podia ser d'una altra manera en una Trobada sobre excursionisme, els assistents van poder gaudir de les excursions al Paratge de les Santes Cabanes i la marxa a peu fins el Cim del Bartolo en el Desert de les Palmes. Tampoc no va faltar la festa amb l'actuació d'Urbàlia Rurana en el Teatre Municipal.

L'ajuntament de Benicàssim, representat pel seu alcalde, Alejandro Garcia, i pel regidor de cultura, Josep Antoni Casañ, van ser els encarregats d'inaugurar i de cloure aquesta Trobada d'Excursionisme, que fou complementada amb la Trobada d'Excursionisme i Medi Ambient al Port de Silla.

Trobada d'Excursionisme i Medi Ambient Del 21 al 23 de maig Port de Silla

Bona mostra de l'interés que desperta l'excursionisme al País Valencià és el fet que el Port de Silla també acollira una Trobada sobre excursionisme i medi ambient, a l'entorn del Parc Natural de l'Albufera. La Trobada es va inaugurar, precisament, amb la projecció d'un audiovisual sobre l'Albufera, a càrrec de Paleta d'Ocres-Cooperativa Valenciana i amb una exposició d'Acció Ecologista Agró amb el títol *Ecologia en acció*.

A diferència de l'encontre de Benicàssim, els més de 150 assistents a la Trobada del Port de Silla van poder triar entre diferents activitats, organitzades pel Col·lectiu Paleta d'Ocres-Cooperativa Valenciana, entre les quals destaquen la iniciació a la vela llatina per l'Albufera, l'itinerari en bicicleta per la Marjal, els jocs tradicionals o la iniciació al piragüisme.

El grup Sonadors de la Guaïta va animar la Trobada dissabte a la nit i diumenge els assistents van gaudir d'un passeig en barca per la mata de Sant Roc, la mata de l'Antina i la mata del Fang a l'Albufera.

Trobada de Teatre Popular

Del 28 al 30 de maig

Elx

L'última de les Trobades celebrada abans de l'estiu ha estat la Trobada de Teatre Popular, que ha congregat al Casal Jaume I d'Elx especialistes i interessats en aquest àmbit. El coordinador d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV), Toni Gisbert, fou l'encarregat d'inaugurar l'encontre i, seguidament, **Àlvar Monferrer** pronuncià la conferència *Teatre i cultura popular. Antropologia del teatre popular*.

Les sessions de treball es van centrar en moltes de les festes teatrals tradicionals, moltes d'elles religio-

ses, del País Valencià sota el títol genèric de *Teatre, festa i arrels religioses*. Així, es van analitzar, entre altres, les Santantonades, la Passió de Torreblanca, els Miracles de Sant Vicent, les Lloances a la Mare de Déu o el Corpus de València.

Altres temes que van centrar l'atenció de la Trobada van ser les característiques del teatre popular a diversos llocs del país: el camp de Mirra, el teatre popular a la Safor o les festes tradicionals i el teatre al camp d'Elx. Les diverses manifestacions del teatre popular també s'analitzaren. En concret, els jocs de pallissa i la tradició sainetística a Elx.

El teatre contemporani també va tenir lloc en aquesta Trobada, centrat sobretot en el cas de Xarxa Teatre. Totes aquestes sessions de treball anaren conduïdes per experts en el teatre popular valencià.

I com no podia ser d'una altra manera, les sessions de treball es van complementar amb diverses representacions teatrals com ara el sainet il·licità "El rayo". El professor universitari i escriptor **Josep Lluís Sirera** va clausurar aquesta Trobada de Teatre Popular, després d'una representació d'un miracle de Sant Vicent per part de l'Altar del Carme (València).

En preparació

Tenim en preparació les Trobades de Cultura Popular dels següents àmbits:

☛ Dolçaina

☛ Falles, fogueres i festes del foc

☛ Cant coral

☛ Música i cant popular

☛ Gastronomia

☛ Campanes

☛ Bandes de música

INSTITUCIÓ DE CULTURA POPULAR

de la Fundació Josep Renau

C/ Moratín, 15. 46002. València

Telèfon 96 351 17 27

De dilluns a divendres, de 9 a 14h. i de 16'30 a 19'30h.

Un país són les seues organitzacions

L'organització en l'àmbit professional i en el de la cultura popular

València, 24 de juliol de 1999

*Toni Gisbert,
coordinador d'ACPV*

El 25 de setembre de 1998 es va presentar a la ciutat de València la Declaració de València. Aquest text representa, dins de la continuïtat dels nostres objectius, una inflexió en la línia de treball d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV). La Declaració, que recomane de rellegir ara, gairebé un any després, afirmava que «malgrat les dificultats, cal reconèixer que, almenys parcialment, durant aquests anys s'han anat aconseguint algunes de les reivindicacions històriques del nacionalisme. Ara bé, ben sovint, més que l'acció institucional, ha estat la pressió social dels ciutadans compromesos amb el país la força que ha fet possible aquests guanys». I més endavant continuava: «aquest projecte de reconstrucció nacional exigeix un ampli esforç d'organització civil, de dalt a baix de la societat valenciana, capaç d'incidir i d'arrelar en tots aquells àmbits on el nacionalisme ha vist limitada fins ara la seua presència, com són les grans ciutats, el món professional, l'econòmic o la cultura popular».

El programa que proposava la Declaració representava un salt qualitatiu: es tractava de fer «un ampli esforç d'organització civil» en quatre àmbits on la incidència del nacionalisme era, i és encara, molt limitada. Aquesta ponència tracta, precisament, del desenvolupament d'aquest programa en dos d'aquests àmbits.

1.- L'ORGANITZACIÓ CIVIL, UN PUNT D'INFLEXIÓ.

D'ençà l'any 1995 el nacionalisme ha protagonitzat al País Valencià una mobilització popular sense precedents que ha servit, fonamentalment, per a tres coses: aturar determinades agressions anunciades (com l'establiment de la voluntarietat de l'ensenyament del català o la recuperació del projecte franquista del Sureste), retornar la confiança a la base social del nacionalisme en la pròpia capacitat d'influir en la vida pública i mostrar al conjunt dels Països Catalans que el País Valencià és viu i ben viu.

Aquesta mobilització popular ha tingut moments ben importants, com les manifestacions de 1995 primer a Alacant i després a València –el mític 6 de maig– i, posteriorment, les diverses edicions del Correllengua o de la diada del 25 d'Abril. Tres anys després d'aquell esclat, però, calia obrir una nova porta, fer un pas endavant, i aquest era, i és, precisament el de l'organització.

Fer un ampli esforç d'organització civil sense el qual tot el potencial sorgit a la superfície durant aquests anys no passaria del més estricte testimonialisme, d'un gest de dignitat i d'afirmació que per ell mateix té molt de valor però que és insuficient per a passar de l'aturada dels cops al moment de construcció. Aquest és el punt d'inflexió que implica la línia de treball oberta amb la Declaració de València.

2.- UN ESFORÇ D'ORGANITZACIÓ CIVIL EN EL MÓN PROFESSIONAL.

L'àmbit de les professions anomenades liberals té una enorme importància estratègica en qualsevol projecte de construcció nacional: aquest sector social pot desequilibrar la balança en un sentit o en un altre, perquè té un pes quantitatiu gens menyspreable arran del creixement de les anomenades classes mitjanes i, sobretot, pel seu pes qualitatiu, perquè representa els quadres mitjans del sector públic i del privat i per la seva capacitat de lideratge social.

Aquest fet és encara més accentuat en l'actualitat, amb l'evolució social del nostre país i la creixent importància –quantitativa i qualitativa– dels professionals. De fet, així ho reflexen els nacionalismes emergents de l'anomenat Primer Món, amb el cas del Quebec al capdavant.

Al País Valencià, les institucions que agrupen els professionals –els col·legis professionals, fonamentalment– estan en mans de la dreta i de l'espanyolisme. Això ha provocat que la majoria dels professionals nacionalistes, i fins i tot dels no nacionalistes però que tenen una ideologia progressista, hagen optat per l'automarginació d'una estructura amb la que no s'identifiquen i en la que no es veuen representats i, per tant, per la no participació de la vida interna dels col·legis i per l'abstencionisme davant la renovació dels càrrecs. Aquest fet, ben comprensible, ha deixat el camp lliure a la reacció, en una mena de procés retroalimentat.

El primer pas, per a l'organització civil en el món dels professionals, havia de ser la creació d'estructures que tinguen com a funció agrupar i cohesionar els professionals més propers ideològicament, tot contemplant un ventall ample que recollís des del nacionalisme estricte a les posicions progressistes que i els sincers companys de viatge.

En aquest sentit, el balanç d'aquest primer any de treball en aquest nou àmbit ha implicat la creació de tres estructures que es llançaran a la llum pública durant el primer trimestre del curs vinent:

a) Pel que fa al **món de la medicina**, la Societat Valenciana de Ciències Mèdiques Joan B. Peset és la més avançada, fins al punt que ha acordat ja la seua estructura interna, els seus estatuts i un programa inicial de treball, de tal manera que ja està treballant en la convocatòria de la seua assemblea constituent.

b) En l'àmbit **jurídic** i els advocats, està en procés de creació l'associació de ciències jurídiques, que viu un procés de constitució semblant a la dels metges.

c) Els **enginyers** han decidit de participar en la convocatòria d'un Congrés d'Enginyers en Llengua Catalana –d'àmbit nacional, per tant– que tindrà lloc a Manresa l'any 2.000 i utilitzar aquesta convocatòria com a trampolí per a la constitució d'una associació de professionals també en aquest àmbit.

Cal destacar, a més, que en els dos primers casos l'articulació amb l'àmbit nacional vé donada gràcies als contactes que s'han establert amb el Col·legi de Metges de Barcelona i l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i les Illes Balears, d'un banda, i amb el Col·legi d'Advocats i diverses associacions i despatxos professionals de Barcelona, de l'altra.

És indubtable que som davant de l'inici, que als àmbits professionals tocats fins ara caldrà afegir-ne més i, pel que fa als ja tocats, caldrà consolidar i estendre la respectiva associació amb l'objectiu que esdevinguen veritables grups de pressió. Tot i això, és un inici esperançador, que ens ha permés entrar en un espai fins ara desconegut i descobrir les seues enormes potencialitats.

3.- UN ESFORÇ D'ORGANITZACIÓ EN LA CULTURA POPULAR.

La cultura popular és una de les expressions més importants i més genuïnes de la vitalitat d'un poble. Les cançons, les danses i els balls, la música, les festes, la gastronomia, els esports... són manifestacions d'una manera de viure, d'entendre les relacions socials i de relacionar-se amb el medi.

Al País Valencià, la cultura popular ha estat tradicionalment marginada i menystinguda o, sobretot a la ciutat de València i la seua àrea d'influència, ha patit i pateix intents de manipulació. Tanmateix, encara és viva a molts pobles i a molts barris, i els últims anys ha viscut un procés de reviscolament, gràcies, sobretot, a l'esforç de determinats col·lectius i persones que s'han preocupat per mantenir-la viva.

Els esforços dispersos, però, no són suficients: la nostra cultura popular pateix la marginació dels circuits majoritaris de distribució i consum i l'oblit de les institucions, fet que la converteix en desconeguda per a la majoria i que li resta potencialitats de futur.

Aquesta reflexió ens va conduir al convenciment de la necessitat de fer un esforç d'organització civil també en l'àmbit de la cultura popular. ACPV té una llarga experiència en aquest àmbit, però sempre de manera esporàdica i puntual, sense continuïtat: l'organització d'algun concert o d'algun acte davant una diada, el contacte permanent amb les persones i els col·lectius que hi treballen...

Així doncs, cal una entitat de referència al País Valencià per a la nostra cultura popular, que coordine els esforços dispersos i arribe allà on ningú no arriba, amb la creació de circuits comercials, iniciatives d'estudi i recuperació de les expressions populars en risc de desaparició i d'identificació de la societat civil amb la seua cultura.

Com a primer pas per a la seua creació, ACPV i la Fundació Josep Renau han organitzat conjuntament una sèrie de **Trobades de Cultura Popular** que al llarg d'aquesta primavera s'han realitzat a diversos pobles i comarques:

- Trobada de Ball i Folklore Tradicional a Alboraya (l'Horta), del 16 al 18 d'abril.
- Trobada de Pilota Valenciana a Dénia (Marina Alta), del 30 d'abril al 2 de maig.
- Trobada d'Excursionisme a Benicàssim (Plana Alta), del 14 al 16 de maig.
- Trobada d'Excursionisme i Medi Ambient al Port de Silla (l'Horta), del 21 al 23 de maig.
- Trobada de Teatre Popular a Elx (Vinalopó), del 28 al 30 de maig.

I després de l'estiu s'han de realitzar altres set trobades, fins fer un total de 12:

- Trobada de Dolçaina.
- Trobada de Falles, Fogueres i Festes del Foc.
- Trobada de Cant Coral.
- Trobada de Música i Cant Popular.
- Trobada de Campanes.
- Trobada de Bandes de Música.
- Trobada de Gastronomia.

Les Trobades de Cultura Popular estan servint per a conèixer de primera mà l'estat de la cultura popular en cadascun dels seus àmbits i les possibilitats de treball. Un cop celebrades totes, tindrà lloc una trobada de persones i col·lec-

tius de tots els àmbits per a presentar la **Institució de Cultura Popular**, que serà l'entitat referencial que tindrà com a funció agrupar, cohesionar i coordinar les persones i col·lectius de cultura popular del País Valencià i impulsar iniciatives d'estudi, promoció i modernització de la nostra cultura popular, així com de preocupar-se de l'articulació d'aquest món amb la resta dels Països Catalans.

5.- ORGANITZACIÓ CIVIL I CONSTRUCCIÓ NACIONAL.

El programa d'organització civil dels àmbits esmentats no s'esgota en aquestes iniciatives, sinó que tot just ara comença a desenvolupar-se i, de forma natural, haurà de marcar-se noves fites conforme avança i contemplar nous àmbits no tocats en aquest primer moment.

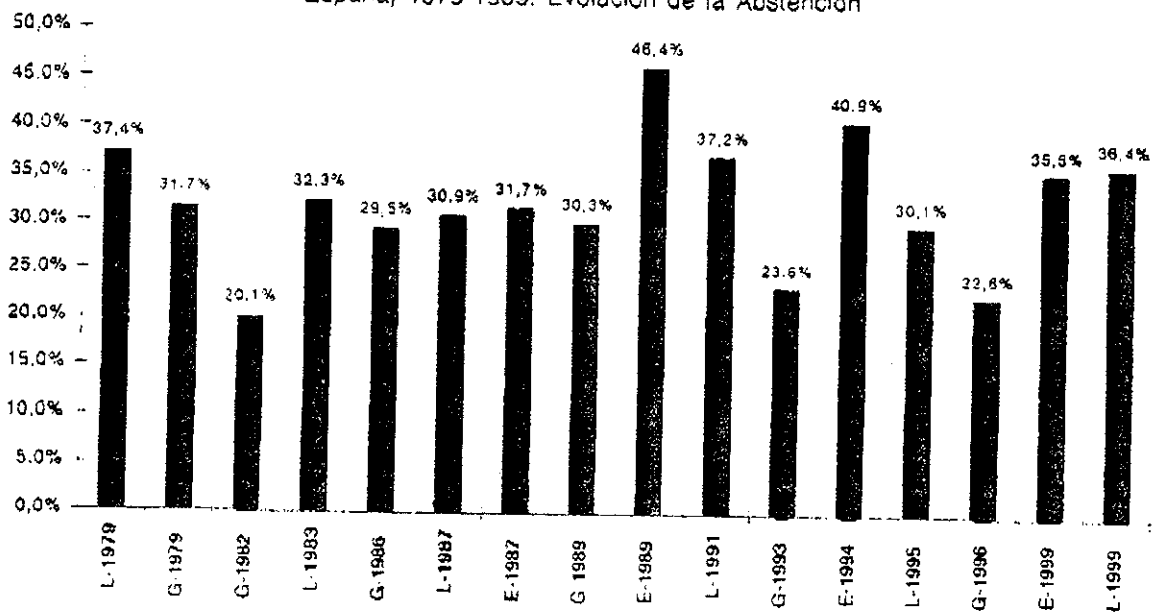
La seua importància és, sobretot, en el fet que implica una inflexió important, sense que alhora provoque cap ruptura amb la línia que ha caracteritzat el nostre treball fins ara, sinó que la desenvolupa i la fa passar a un nou nivell, molt més positiu, que és el de la construcció.

I per a fer possible aquest procés de construcció nacional, cal tenir ben present que és del tot necessari la pressió social i l'organització de les persones i dels sectors socials compromesos amb el país. Fins ara, l'acció institucional ens ha estat sovint contrària, algunes vegades neutra i molt excepcionalment favorable. I encara som lluny de poder confiar en ella.

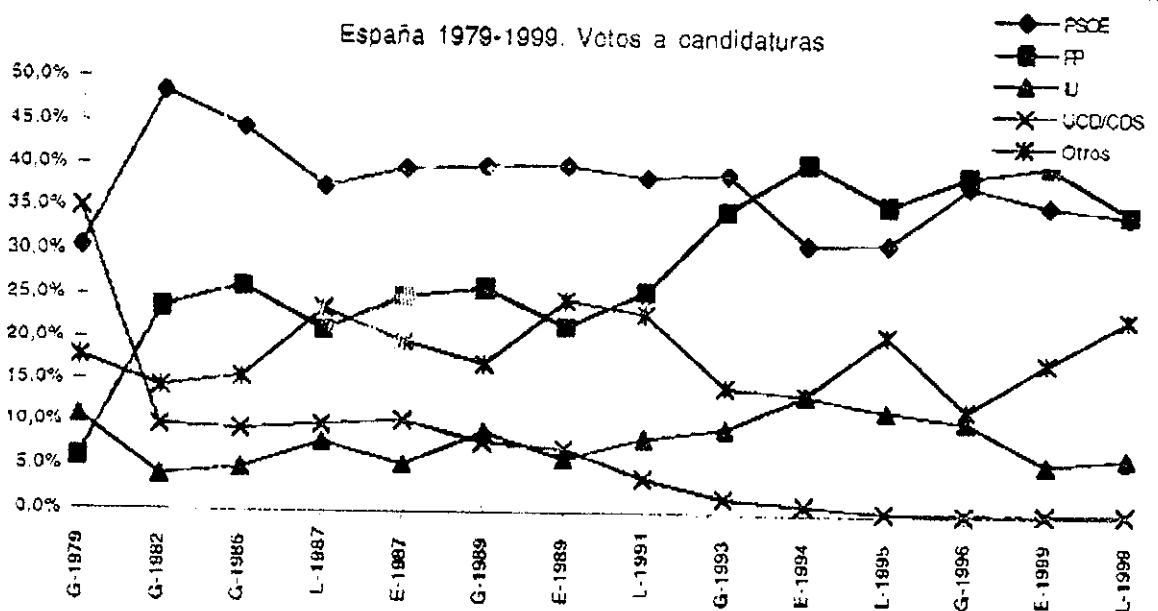
Tot i això, també és cert, i cal fer-ne esment, que els darrers anys estem assistint a alguns casos, encara molt aïllats i marginals, d'acció institucional favorable a la construcció nacional. Cal destacar en aquest sentit la xarxa d'universitats dels Països Catalans anomenada Institut Joan Lluís Vives o l'acord de col·laboració signat recentment pels Consells de la Joventut del Principat de Catalunya, de les Illes Balears i del País Valencià. També cal apuntar en el nostre favor la dinàmica de fons que apropa els nostres territoris, gràcies a una dinàmica socio-econòmica cada vegada més homogènia, i que previsiblement l'entrada en Europa accentuarà.

Però encara cal la pressió social i l'organització civil. I continuaria fent falta si l'acció institucional ens fos favorable. Perquè només així podem tenir la garantia que el procés de construcció nacional continuarà fent passes endavant. Per això, precisament, diem que un país són les seues organitzacions: perquè només elles, les organitzacions, són garantia de futur.

España, 1979-1999. Evolución de la Abstención

España 1979-1999. Votos a candidaturas

Resultados electorales en elecciones Generales, Europeas y Locales. España

	Censo	Votantes	Abstención	% Abstención	Nulos	Blancos
L-1979	26.727.920		9.988.224	37,4%		
G-1979	26.786.042	18.295.818	8.490.224	31,7%	271.440	58.786
G-1982	26.843.568	21.453.008	5.388.560	20,1%	411.125	107.994
L-1983	27.634.529		8.931.480	32,3%		
G-1986	29.117.613	20.524.858	8.592.755	29,5%	321.939	121.186
L-1987	28.462.337		8.786.323	30,9%		
E-1987	28.450.491	19.426.716	9.023.775	31,7%	232.872	189.729
G-1989	29.604.055	20.646.365	8.957.690	30,3%	152.683	141.795
E-1989	29.832.982	15.988.326	13.844.656	46,4%	163.806	200.794
L-1991	30.241.374		11.249.791	37,2%		
G-1993	31.030.511	23.718.816	7.311.695	23,6%	126.952	188.679
E-1994	31.558.999	18.664.055	12.894.944	40,9%	85.640	213.621
L-1995	31.953.812	22.333.375	9.620.437	30,1%	152.907	323.712
G-1996	32.531.833	25.172.058	7.359.775	22,6%	125.782	243.345
E-1999	32.944.451	21.209.685	11.734.766	35,6%	166.177	359.312
L-1999	33.807.750	21.498.430	12.309.320	36,4%	196.295	416.039

	Candidaturas	PSOE	PP	U	UCD/CDS	Otros
L-1979						
G-1979	17.985.592	5.477.037	1.070.721	1.940.236	6.292.102	3.185.496
G-1982	20.935.889	10.127.449	4.953.942	847.121	2.029.615	2.977.762
L-1983						
G-1986	20.081.733	8.901.718	5.247.677	966.464	1.861.912	3.103.962
L-1987	19.273.624	7.229.782	4.080.705	1.526.808	1.902.293	4.534.038
E-1987	19.004.115	7.522.706	4.747.283	1.011.830	1.976.093	3.746.203
G-1989	20.351.887	8.115.568	5.285.972	1.858.588	1.617.716	3.474.043
E-1989	15.623.726	6.275.552	3.395.015	961.742	1.133.429	3.857.988
L-1991	18.629.990	7.224.242	4.775.751	1.579.097	731.331	4.319.569
G-1993	23.403.185	9.150.083	8.201.463	2.253.722	414.740	3.383.177
E-1994	18.364.794	5.719.707	7.453.900	2.497.671	183.418	2.510.098
L-1995	21.856.756	6.838.607	7.820.392	2.589.780	63.457	4.544.520
G-1996	24.802.931	9.425.678	9.716.008	2.639.774	44.771	2.976.702
E-1999	20.684.196	7.420.035	8.364.767	1.213.254	41.496	3.644.644
L-1999	20.886.096	7.289.745	7.332.570	1.385.667	62.514	4.815.600

	Candidaturas	PSOE	PP	U	UCD/CDS	Otros
G-1979	100,0%	30,5%	6,0%	10,8%	35,0%	17,7%
G-1982	100,0%	48,4%	23,7%	4,0%	9,7%	14,2%
G-1986	100,0%	44,3%	26,1%	4,8%	9,3%	15,5%
L-1987	100,0%	37,5%	21,2%	7,9%	9,9%	23,5%
E-1987	100,0%	39,6%	25,0%	5,3%	10,4%	19,7%
G-1989	100,0%	39,9%	26,0%	9,1%	7,9%	17,1%
E-1989	100,0%	40,2%	21,7%	6,2%	7,3%	24,7%
L-1991	100,0%	38,8%	25,6%	8,5%	3,9%	23,2%
G-1993	100,0%	39,1%	35,0%	9,6%	1,8%	14,5%
E-1994	100,0%	31,1%	40,6%	13,6%	1,0%	13,7%
L-1995	100,0%	31,3%	35,8%	11,8%	0,3%	20,8%
G-1996	100,0%	38,0%	39,2%	10,6%	0,2%	12,0%
E-1999	100,0%	35,9%	40,4%	5,9%	0,2%	17,6%
L-1999	100,0%	34,9%	35,1%	6,6%	0,3%	23,1%

Eleccions Europees

	Catalunya		C. Valenciana		Illes Balears		Totals	
Cens	5.202.889		3.316.365		638.795		9.158.049	
Votants	2.887.622	55,5%	2.280.083	68,8%	366.913	57,4%	5.534.618	60,4%
Abstenció	2.315.267	44,5%	1.036.282	45,4%	271.882	42,6%	3.623.431	39,6%
Nuls	19.540	0,7%	17.888	0,8%	6.698	1,8%	44.126	0,8%
Blancs	50.690	1,8%	34.781	1,5%	7.845	2,1%	93.316	1,7%
Candidatures	2.817.392	97,6%	2.227.414	97,7%	352.370	96,0%	5.397.176	97,5%
PSOE(PSC, PSPV, PSIB	991.853	35,2%	805.058	36,1%	99.886	28,3%	1.896.600	35,1%
PP	484.204	17,2%	1.079.258	48,5%	169.425	48,1%	1.732.887	32,1%
CIU-BNV-PSM	839.693	29,8%	54.562	2,4%	33.312	9,5%	927.567	17,2%
EU	58.533	2,1%	130.091	5,8%	13.493	3,8%	202.119	3,7%
ERC	173.595	6,2%	3.057	0,1%	5.803	1,6%	182.455	3,4%
IC	156.002	5,5%					156.002	2,9%
UV			89.670	4,0%			89.670	1,7%
UM					20.109	5,7%	20.109	0,4%
Altres	113.707	4,0%	65.718	3,0%	10.342	2,9%	189.767	3,5%
		100,0%		100,0%		100,0%		

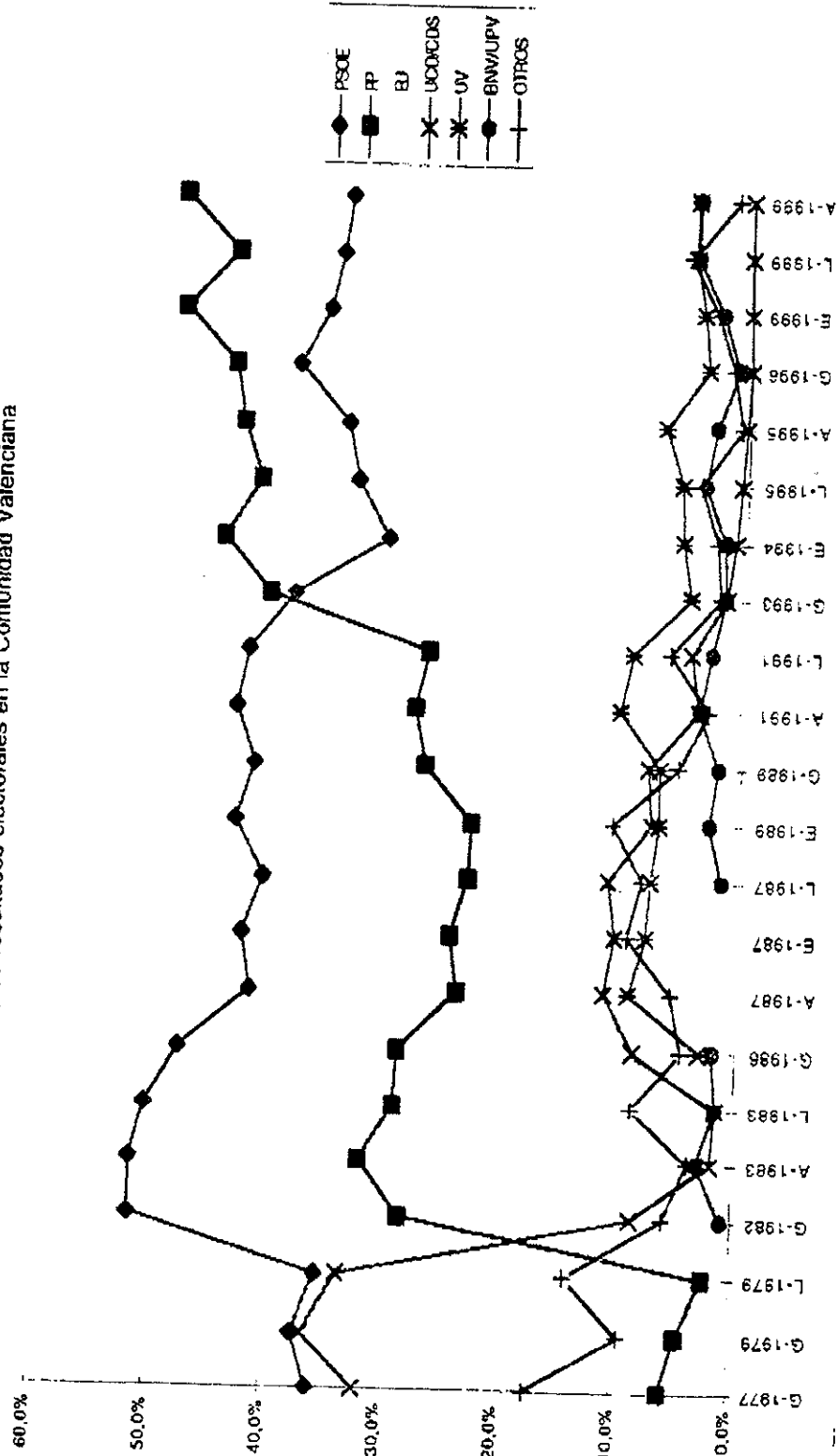
Eleccions Locals

	Catalunya		C. Valenciana		Illes Balears		Totals	
Cens	5.288.170		3.362.955		648.173		9.297.298	
Votants	2.941.505	56,6%	2.295.145	68,2%	372.316	57,6%	5.608.966	60,3%
Abstenció	2.346.665	44,4%	1.067.810	31,8%	273.857	42,4%	3.688.332	39,7%
Nuls	20.038	0,7%	19.776	0,9%	4.841	1,2%	44.455	0,8%
Blancs	60.246	2,0%	38.989	1,7%	6.577	1,8%	105.812	1,9%
Candidatures	2.858.221	97,2%	2.236.380	97,4%	361.098	97,0%	5.455.699	97,3%
PSOE(PSC, PSPV, PSIB	1.089.966	38,1%	785.333	35,1%	79.653	22,1%	1.954.951	35,8%
PP	319.091	11,2%	984.558	44,0%	146.334	40,5%	1.449.983	26,6%
CIU-BNV-PSM	773.826	27,1%	112.480	5,0%	41.243	11,4%	927.549	17,0%
EU			140.407	6,3%	15.650	4,3%	156.057	2,9%
ERC	223.929	7,8%					223.929	4,1%
IC	186.394	6,5%					186.394	3,4%
UV			108.738	4,9%			108.738	2,0%
UM					24.482	6,8%	24.482	0,4%
Altres	265.016	9,3%	104.864	4,7%	53.736	14,9%	423.616	7,8%
		100,0%		100,0%		100,0%		

Eleccions Autonòmiques

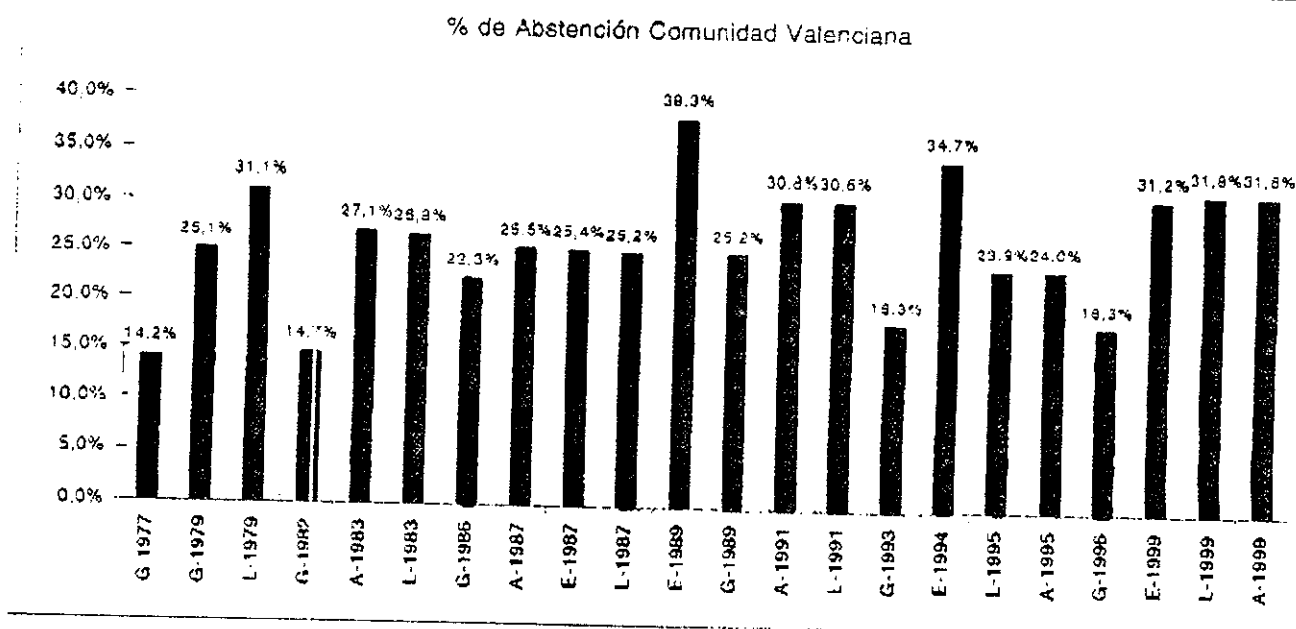
	Catalunya		Comunitat Valenciana		Illes Balears		Totals	
Cens	5.079.981		3.339.798		632.418		9.052.197	
Votants	3.232.959	63,6%	2.276.461	68,2%	366.930	58,0%	5.876.350	64,9%
Abstenció	1.847.022	36,4%	1.063.337	31,8%	265.488	42,0%	3.175.847	35,1%
Nuls	9.007	0,3%	13.688	0,6%	2.912	0,8%	25.605	0,4%
Blancs	31.417	1,0%	35.562	1,6%	6.786	1,9%	73.775	1,3%
Candidatures	3.192.256	98,7%	2.227.213	97,8%	357.222	97,4%	5.776.691	98,3%
PSOE(PSC, PSPV, PSIB	802.252	26,1%	787.442	34,5%	98.030	27,4%	1.667.724	28,9%
PP	421.752	13,2%	1.083.306	48,6%	159.929	44,8%	1.664.987	28,8%
CIU-BNV-PSM	1.320.071	41,4%	102.673	4,6%	42.740	12,0%	1.465.484	25,4%
EU			136.836	6,1%	19.844	5,6%	156.680	2,7%
ERC	305.867	9,6%					305.867	5,3%
IC	313.092	9,8%					313.092	5,4%
UV			105.987	4,8%			105.987	1,8%
UM					26.640	7,5%	26.640	0,5%
Altres	29.222	0,9%	30.969	1,4%	10.039	2,8%	70.230	1,2%
		100,0%		100,0%		100,0%		

Serie de resultados electorales en la Comunidad Valenciana

SERIE DE RESULTADOS ELECTORALES DE LA COMUNIDAD VALENCIANA

Censo y participación					
	Censo	Abstención	% Abst.	Nulos	Blancos
G-1977	2.215.623	314.460	14,2%	22.118	3.477
G-1979	2.531.247	634.612	25,1%	24.423	5.209
L-1979	2.535.193	787.796	31,1%	22.249	5.707
G-1982	2.579.641	379.292	14,7%	46.239	11.599
A-1983	2.655.971	720.317	27,1%	19.858	13.187
L-1983	2.650.478	711.184	26,8%	23.647	9.268
G-1986	2.791.454	623.758	22,3%	46.222	40.041
A-1987	2.727.703	696.822	25,5%	22.652	21.497
E-1987	2.724.869	693.030	25,4%	21.346	16.529
L-1987	2.724.431	686.779	25,2%	26.879	21.537
E-1989	2.812.374	1.077.502	38,3%	18.113	19.176
G-1989	2.848.656	717.743	25,2%	12.108	11.024
A-1991	2.916.465	897.054	30,8%	11.302	20.606
L-1991	2.916.605	893.620	30,6%	13.746	21.469
G-1993	3.001.399	548.993	18,3%	13.465	14.188
E-1994	3.058.923	1.061.761	34,7%	7.276	17.970
L-1995	3.130.777	749.068	23,9%	16.127	28.466
A-1995	3.131.187	750.577	24,0%	13.214	24.864
G-1996	3.182.824	583.711	18,3%	13.328	20.731
E-1999	3.316.365	1.036.282	31,2%	17.888	34.781
L-1999	3.362.955	1.067.810	31,8%	19.776	38.989
A-1999	3.339.798	1.063.337	31,8%	13.686	35.562

Votos a candidaturas

	Total	PSOE	PP	EU	UCD/CDS	UV	BNV/UPV	OTROS
G-1977	1.875.568	674.590	109.099	164.616	600.958			326.305
G-1979	1.867.003	698.677	84.317	224.517	683.104			176.388
L-1979	1.719.441	610.625	39.804	245.964	579.418			243.630
G-1982	2.142.511	1.106.195	610.994	96.880	184.717		18.513	125.212
A-1983	1.902.609	982.457	609.936	142.635	36.106		58.663	72.812
L-1983	1.906.379	961.643	557.485	160.740	29.323		29.393	167.795
G-1986	2.081.433	993.439	603.231	98.352	183.734	64.403	40.264	98.010
A-1987	1.936.732	828.961	476.099	159.579	225.663	183.541		112.889
E-1987	1.993.964	846.354	491.681	99.642	210.448	156.311		189.528
L-1987	1.989.236	810.400	461.791	152.059	221.842	149.508	29.116	164.520
E-1989	1.697.583	732.802	390.500	101.425	128.508	116.575	43.893	184.080
G-1989	2.107.781	878.377	572.101	192.201	166.231	144.924	40.767	113.180
A-1991	1.987.503	860.429	558.617	151.242	76.433	208.126	73.813	58.843
L-1991	1.987.770	842.358	537.258	152.130	88.951	187.383	54.804	124.886
G-1993	2.424.768	935.325	987.317	256.929	39.923	112.341	41.052	51.881
E-1994	1.972.022	604.974	881.211	277.400	18.488	105.184	35.366	49.399
L-1995	2.336.813	781.102	974.189	259.692	13.568	129.759	84.462	94.041
A-1995	2.342.536	804.463	1.013.859	273.030	5.480	165.956	64.253	15.495
G-1996	2.565.054	990.993	1.130.813	286.582		91.575	26.777	38.314
E-1999	2.227.414	805.058	1.079.258	130.091	2.569	89.670	54.562	66.206
L-1999	2.236.268	785.150	984.417	133.325	2.341	108.720	104.472	117.843
A-1999	2.227.213	767.442	1.083.306	136.836	2.722	105.987	102.673	28.247

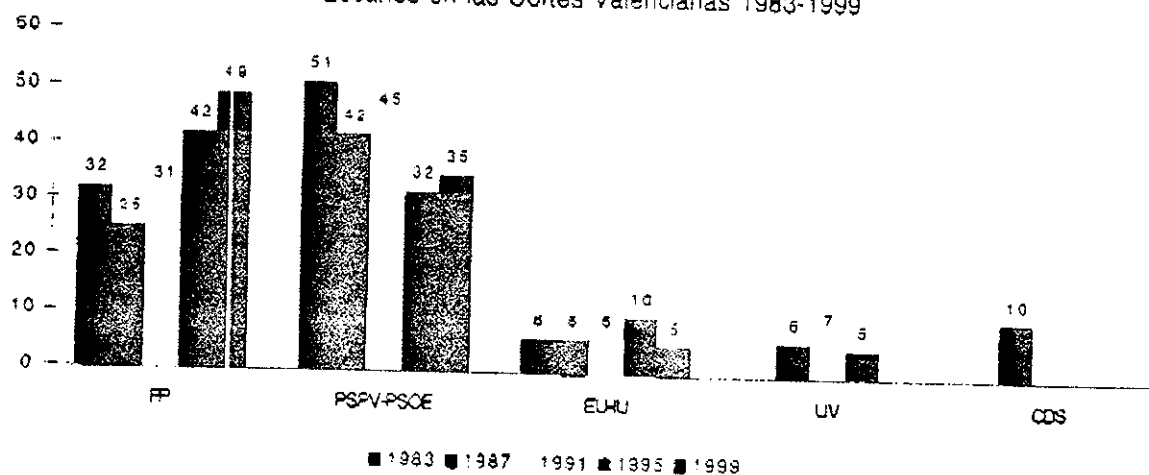
% Votos a candidaturas

	Total	PSOE	PP	EU	UCD/CDS	UV	BNV/UPV	OTROS
G-1977	100,0%	36,0%	5,8%	8,8%	32,0%			17,4%
G-1979	100,0%	37,4%	4,5%	12,0%	36,6%			9,4%
L-1979	100,0%	35,5%	2,3%	14,3%	33,7%			14,2%
G-1982	100,0%	51,6%	28,5%	4,5%	8,6%		0,9%	5,8%
A-1983	100,0%	51,6%	32,1%	7,5%	1,9%		3,1%	3,8%
L-1983	100,0%	50,4%	29,2%	8,4%	1,5%		1,5%	8,8%
G-1986	100,0%	47,7%	29,0%	4,7%	8,8%	3,1%	1,9%	4,7%
A-1987	100,0%	41,7%	24,0%	8,0%	11,4%	9,2%		5,7%
E-1987	100,0%	42,4%	24,7%	5,0%	10,6%	7,8%		9,5%
L-1987	100,0%	40,7%	23,2%	7,6%	11,2%	7,5%	1,5%	8,3%
E-1989	100,0%	43,2%	23,0%	6,0%	7,6%	6,9%	2,6%	10,8%
G-1989	100,0%	41,7%	27,1%	9,1%	7,9%	6,9%	1,9%	5,4%
A-1991	100,0%	43,3%	28,1%	7,6%	3,8%	10,5%	3,7%	3,0%
L-1991	100,0%	42,4%	27,0%	7,7%	4,5%	9,4%	2,8%	6,3%
G-1993	100,0%	38,6%	40,7%	10,6%	1,6%	4,6%	1,7%	2,1%
E-1994	100,0%	30,7%	44,7%	14,1%	0,9%	5,3%	1,8%	2,5%
L-1995	100,0%	33,4%	41,7%	11,1%	0,6%	5,6%	3,6%	4,0%
A-1995	100,0%	34,3%	43,3%	11,7%	0,2%	7,1%	2,7%	0,7%
G-1996	100,0%	38,6%	44,1%	11,2%	0,0%	3,6%	1,0%	1,5%
E-1999	100,0%	36,1%	48,5%	5,8%	0,1%	4,0%	2,4%	3,0%
L-1999	100,0%	35,1%	44,0%	6,0%	0,1%	4,9%	4,7%	5,3%
A-1999	100,0%	34,5%	48,6%	6,1%	0,1%	4,8%	4,6%	1,3%

COMPOSICION DE LAS CORTES VALENCIANAS 1983-1999

1999	Alicante	Castellón	Valencia	Total
PP	16	12	21	49
PSPV-PSOE	12	9	14	35
EU-IU	2	1	2	5
UV				0
BNV				0
Total	30	22	37	89

Escaños en las Cortes Valencianas 1983-1999

1995	Alicante	Castellón	Valencia	Total
PP	15	11	16	42
PSPV-PSOE	12	8	12	32
EU-IU	3	2	5	10
UV	0	1	4	5
Total	30	22	37	89

1991	Alicante	Castellón	Valencia	Total
PSPV-PSOE	16	11	18	45
PP	12	9	10	31
UV	0	1	6	7
EU-IU	2	1	3	6
Total	30	22	37	89

1987	Alicante	Castellón	Valencia	Total
PSPV-PSOE	14	11	17	42
FAP	9	8	8	25
CDS	4	3	3	10
IU-UPV	2	1	3	6
UV	0	0	6	6
Total	29	23	37	89

1983	Alicante	Castellón	Valencia	Total
PSPV-PSOE	17	14	20	51
FAP	10	10	12	32
FCE-PCPV	2	1	3	6
Total	29	25	35	89

Elecciones a Cortes Valencianas

Comparación 1995 - 1999 en valores absolutos y porcentaje sobre censo

Valores absolutos													
1999													
Castellón	Censo	Abst.	Particip.	Nulos	Válidos Blancos	Candid.	PPCV	PSPV	EUPV	UV	BNV	Otros	
Valencia	384.335	113.653	270.682	2.315	268.367	5.002	263.365	132.300	92.771	11.186	11.681	14.220	1.207
Alicante	1.885.066	615.427	1.269.639	6.383	1.263.256	18.591	1.244.665	594.896	111.194	81.443	81.681	61.503	13.948
Comunidad	1.098.588	359.104	739.484	4.832	734.652	11.575	723.077	357.815	264.583	44.583	12.757	26.977	16.362
	3.361.989	1.082.184	2.279.805	13.530	2.266.275	35.168	2.231.107	1.085.011	768.548	137.212	106.119	102.700	31.517
Castellón	369.290	87.451	281.839	1.689	280.150	2.887	277.263	127.777	99.700	22.982	12.218	11.754	2.832
Valencia	1.753.961	412.699	1.341.262	6.892	1.334.370	13.604	1.320.766	534.753	434.059	167.669	138.032	34.635	11.618
Alicante	1.006.600	249.101	757.499	4.633	752.880	8.373	744.507	351.329	270.704	82.379	15.706	17.864	6.525
Comunidad	3.129.851	749.251	2.380.600	13.214	2.367.400	24.864	2.342.536	1.013.859	804.463	273.030	165.956	64.253	20.975
Castellón	100,0	29,6	70,4	0,6	69,8	1,3	68,5	34,4	24,1	2,9	3,0	3,7	0,3
Valencia	100,0	32,6	67,4	0,3	67,0	1,0	66,0	31,6	21,8	4,3	4,3	3,3	0,7
Alicante	100,0	32,7	67,3	0,4	66,9	1,1	65,8	32,6	24,1	4,1	1,2	2,5	1,5
Comunidad	100,0	32,2	67,8	0,4	67,4	1,0	66,4	32,3	22,9	4,1	3,2	3,1	0,9
Castellón	100,0	23,7	76,3	0,5	75,9	0,8	75,1	34,6	27,0	6,2	3,3	3,2	0,8
Valencia	100,0	23,5	76,5	0,4	76,1	0,8	75,3	30,5	24,7	9,6	7,9	2,0	0,7
Alicante	100,0	24,7	75,3	0,5	74,8	0,8	74,0	34,9	26,9	8,2	1,6	1,8	0,6
Comunidad	100,0	23,9	76,1	0,4	75,6	0,8	74,8	32,4	25,7	8,7	5,3	2,1	0,7
Porcentajes s/censo													
1999													

Elecciones al Parlamento Europeo en la Comunidad Valenciana

Comparación 1994 - 1999 en valores absolutos y porcentaje sobre censo

Valores absolutos														
1999														
Castellón	Censo	Abst.	Particip.	Nulos	Válidos	Blancos	Candid.	PPCV	PSPV	EUPV	UV	BNV	Otros	
Valencia	381.545	111.593	269.952	2.993	266.959	4.916	262.043	132.598	95.160	10.151	9.109	8.173	6.916	
Alicante	1.842.266	575.249	1.267.017	8.919	1.258.098	18.774	1.239.324	586.729	434.125	78.680	70.802	31.701	37.453	
Comunidad	1.092.554	349.440	743.114	5.976	737.138	11.091	726.047	359.931	275.773	41.260	9.759	14.688	24.817	
	3.316.365	1.036.282	2.280.083	17.888	2.262.195	34.781	2.227.414	1.079.258	805.058	130.091	89.670	54.562	69.186	
Castellón	363.668	128.133	235.535	1.312	234.223	2.141	232.082	110.585	76.843	21.336	8.357	6.199	8.762	
Valencia	1.728.774	598.478	1.130.296	3.939	1.126.357	10.240	1.116.117	472.092	327.866	170.246	88.233	22.866	34.814	
Alicante	992.250	353.803	638.447	2.097	636.454	5.618	630.836	299.771	204.188	86.417	8.799	6.638	25.023	
Comunidad	3.084.692	1.080.414	2.004.278	7.348	1.997.034	17.999	1.979.035	882.448	608.897	277.999	105.389	35.703	68.599	
Castellón	100,0	29,2	70,8	0,8	70,0	1,3	68,7	34,8	24,9	2,7	2,4	2,1	1,8	
Valencia	100,0	31,2	68,8	0,5	68,3	1,0	67,3	31,8	23,6	4,3	3,8	1,7	2,0	
Alicante	100,0	32,0	68,0	0,5	67,5	1,0	66,5	32,9	25,2	3,8	0,9	1,3	2,3	
Comunidad	100,0	31,2	68,8	0,5	68,2	1,0	67,2	32,5	24,3	3,9	2,7	1,6	2,1	
Castellón	100,0	35,2	64,8	0,4	64,4	0,6	63,8	30,4	21,1	5,9	2,3	1,7	2,4	
Valencia	100,0	34,6	65,4	0,2	65,2	0,6	64,6	27,3	19,0	9,8	5,1	1,3	2,0	
Alicante	100,0	35,7	64,3	0,2	64,1	0,6	63,6	30,2	20,6	8,7	0,9	0,7	2,5	
Comunidad	100,0	35,0	65,0	0,2	64,7	0,6	64,2	28,6	19,7	9,0	3,4	1,2	2,2	
Porcentajes s/censo														
1994														

Elecciones municipales en la Comunidad Valenciana

Comparación 1995 - 1999 en valores absolutos y porcentaje sobre censo

Valores absolutos		1999													
Censo	Abst.	Particip.	Nulos	Válidos Blancos	Candid.	PPCV	PSPV	EUPV	UV	BNV	Otros				
Castellón	385.157	113.514	271.643	3.332	268.311	4.905	263.406	128.597	91.883	10.629	9.984	14.987	7.326		
Valencia	1.869.996	596.472	1.273.524	10.131	1.263.393	21.310	1.242.083	535.882	423.267	75.225	87.445	61.361	58.903		
Alicante	1.107.802	357.824	749.978	6.313	743.665	12.774	730.891	319.938	270.000	47.471	11.291	28.124	54.067		
Comunidad	3.362.955	1.067.810	2.295.145	19.776	2.275.369	38.989	2.236.380	984.417	785.150	133.325	108.720	104.472	120.296		
Castellón	367.950	84.689	283.261	2.549	280.712	3.619	277.093	127.511	97.050	19.284	9.590	14.776	8.882		
Valencia	1.756.866	416.113	1.340.753	8.578	1.332.175	15.930	1.316.245	520.205	418.899	161.658	114.182	41.282	60.019		
Alicante	1.005.961	248.266	757.695	5.000	752.695	8.917	743.778	326.473	265.153	78.750	5.987	28.404	39.011		
Comunidad	3.130.777	749.068	2.381.709	16.127	2.365.582	28.466	2.337.116	974.189	781.102	259.692	129.759	84.462	107.912		
Castellón	100,0	29,5	70,5	0,9	69,7	1,3	68,4	33,4	23,9	2,8	2,6	3,9	1,9		
Valencia	100,0	31,9	68,1	0,5	67,6	1,1	66,4	28,7	22,6	4,0	4,7	3,3	3,1		
Alicante	100,0	32,3	67,7	0,6	67,1	1,2	66,0	28,9	24,4	4,3	1,0	2,5	4,9		
Comunidad	100,0	31,8	68,2	0,6	67,7	1,2	66,5	29,3	23,3	4,0	3,2	3,1	3,6		
Castellón	100,0	23,0	77,0	0,7	76,3	1,0	75,3	34,7	26,4	5,2	2,6	4,0	2,4		
Valencia	100,0	23,7	76,3	0,5	75,8	0,9	74,9	29,6	23,8	9,2	6,5	2,3	3,4		
Alicante	100,0	24,7	75,3	0,5	74,8	0,9	73,9	32,5	26,4	7,8	0,6	2,8	3,9		
Comunidad	100,0	23,9	76,1	0,5	75,6	0,9	74,6	31,1	24,9	8,3	4,1	2,7	3,4		
Porcentajes s/censo		1995													